

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ І КОРУПЦІЄЮ

**ДЕРЖАВНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА:
ОЦІНКА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

[ЗАСІДАННЯ “КРУГЛОГО СТОЛУ”]

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ І КОРУПЦІЇ

ДЕРЖАВНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА: ОЦІНКА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

[ЗАСІДАННЯ “КРУГЛОГО СТОЛУ”]

Київ - 2013

ДЕРЖАВНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА: ОЦІНКА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА /

Комітет Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією. – К. ФОП Москаленко О.М., 2013. – 60 с.

У пропоноване друковане видання включено матеріали проведеного у Комітеті Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією 20 березня 2013 року засідання „круглого столу” на тему: „Державна антикорупційна політика: оцінка громадянського суспільства”.

Засідання „круглого столу” проведено за підтримки Програми сприяння Парламенту II.

Електронну версію цього видання розміщено на веб-сайті Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією — crimcor.rada.gov.ua.

Відповідальний за випуск Сорочик Ю. Ю., завідувач секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Програма
сприяння
Парламенту II
Програма розвитку законотворчої політики

INDIANA UNIVERSITY

JOHN GLENN SCHOOL
OF PUBLIC AFFAIRS

Друк брошури здійснено за підтримки Відділу демократії і врядування Місії USAID в Україні, Молдові та Білорусі відповідно до умов угоди № AID 121-A-00-03-00008 (Програма сприяння Парламенту II: Програма розвитку законотворчої політики).

Думки і твердження, висловлені в публікаціях, відображають особисту позицію авторів і можуть не співпадати з позицією USAID, ПСП II та Університету штату Огайо.

Електронна версія видання розміщена на веб-сайтах: Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю та корупцією (<http://crimcor.rada.gov.ua>) та Програми сприяння Парламенту II (ПСП II) (<http://pdp.org.ua>).

ЗМІСТ

Рішення Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією від 6 березня 2013 року “Про проведення засідання “круглого столу” на тему “Державна антикорупційна політика: оцінка громадянського суспільства”	5
Стенограма засідання “круглого столу”	6
Виступи учасників засідання	
ЧУМАК В. В. , Голова Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією	6
ВОЗНЮК М. С. , начальник управління нагляду за додержанням законів органами, які ведуть боротьбу з корупцією Генеральної прокуратури України.....	11
РОГОЗІН С. М. , начальник Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією Міністерства внутрішніх справ України.....	14
ЮРЧЕНКО О. М. , керівник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України	15
ФЕЩЕНКО О. Ю. , перший заступник Голови Державної служби фінансового моніторингу України.....	17
ДУБЛЯН О. В. , начальник Головного управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України	18
ЩАСНИЙ Е. В. , заступник директора Департаменту з питань оборони та правоохоронної діяльності Рахункової палати України	19
ЦУРКАН М. І. , заступник Голови Вищого адміністративного суду України	21
ОСЕТИНСЬКИЙ А. Й. , заступник Голови Вищого господарського суду України.....	23
КУЛЬБАБА В. М. , суддя Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.....	25
ЛАВРЕНЮК Ю. Ф. , голова громадської організації “Всеукраїнська спеціальна колегія з питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю”	25
ОГДАНСЬКА О. Л. , програмний директор громадської організації “Інформаційно-правовий центр “Наше право”	28
БІЛА О. В. , головний спеціаліст відділу антикорупційної політики Департаменту антикорупційного законодавства та законодавства про правосуддя Міністерства юстиції України.....	32
ХМАРА О. С. , президент громадської організації “Творче об’єднання “ТОРО”	34
КРАВЧУК І. В. , незалежний консультант з оцінювання	36
КОТЛЯР Д. М. , консультант Мережі боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії Організації економічного співробітництва та розвитку	39

ЯРЕМА В. Г. , заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією	44
ДЕРЕВ'ЯНКО Ю. Б. , голова підкомітету з питань контролю за дотриманням законодавства у сфері боротьби з організованою злочинністю і корупцією органами державної влади та місцевого самоврядування Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією	46
ОСУХОВСЬКИЙ О. І. , голова підкомітету з питань міжнародного співробітництва у сфері боротьби з організованою злочинністю і тероризмом та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією	49
БИЧКОВСЬКИЙ Ю. О. , голова правління Херсонського об'єднання ветеранських організацій "Союз Патріот"	51
СІНІЦИН О. Ю. , заступник голови правління громадської організації "Філософія серця"	52
ЧУМАК В. В. , Голова Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією	53
 Невиголошений виступ	
ТРОФИМЕНКО Р. В. , консультант Головного управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Центрального управління Служби безпеки України	56

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ І КОРУПЦІЄЮ

Р І Ш Е Н Н Я
від 6 березня 2013 р., протокол № 3

**Про проведення засідання “круглого столу”
на тему: “Державна антикорупційна політика:
оцінка громадянського суспільства”**

Комітет з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією,
вирішив:

1. Провести 20 березня 2013 року (початок о 14 год. 30 хв., конференц-зала, вул. Грушевського, 5) за участю Програми сприяння парламенту II засідання “круглого столу” на тему: “Державна антикорупційна політика: оцінка громадянського суспільства”.

Відповідальним за організацію та проведення засідання визначити першого заступника Голови Комітету Москаля Г. Г.

2. Висвітлення в засобах масової інформації засідання здійснити у відповідності до положень статті 9 Закону України “Про комітети Верховної Ради України”.

3. Запросити для участі у засіданні представників заінтересованих органів державної влади та інституцій громадянського суспільства.

Погодитися з пропозиціями секретаріату Комітету щодо форми заявки на участь у засіданні.

4. Секретаріату Комітету забезпечити організацію підготовки та проведення засідання.

Голова Комітету

В. ЧУМАК

Секретар засідання

Ю. ДЕРЕВ'ЯНКО

СТЕНОГРАМА

**засідання “круглого столу”
у Комітеті Верховної Ради України з питань боротьби
з організованою злочинністю і корупцією на тему:**

“ДЕРЖАВНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА: ОЦІНКА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА”,

20 березня 2013 року

Веде засідання Голова Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією ЧУМАК В. В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, добрий день! Розпочинаємо засідання “круглого столу”. Дякую всім за те, що відгукнулися, знайшли час і можливість взяти участь у нашому засіданні, присвяченому питанням антикорупційної політики.

Передусім хотів би сказати декілька слів про історію цього “круглого столу”. Ми планували провести слухання в Комітеті, але, на жаль, процедурні питання трохи затяглися в часі, і ми не змогли підготувати слухання, тож проводимо засідання “круглого столу”.

З вашого дозволу я беру на себе право і повноваження модератора цього засідання. У нас є дуже багато бажаючих виступити, думаю, більшості з них ми зможемо надати слово. Регламент виступів – до 5 хвилин.

У засіданні беруть участь представники правоохоронних органів, судових інституцій, представники органів, які відповідають за розроблення і реалізацію антикорупційної політики в державі, представники громадянського суспільства.

Хотів би наголосити, що нинішнє засідання “круглого столу” – це перша публічна спроба в новому парламенті, зокрема в нашому Комітеті, реалізувати положення Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” щодо громадського і парламентського контролю у сфері запобігання і протидії корупції.

Про корупцію говорять багато. На сьогодні визнають і влада, і суспільство, громадяни, що корупція стала викликом національній безпеці України.

Побувавши на одному з останніх міжнародних форумів, а саме на конференції Глобальної організації парламентаріїв проти корупції (GOPAC),

мушу відзначити, що питання корупції можуть стати або предметом національної гордості, або предметом національної ганьби. Відверто скажу, що деякі африканські країни, які за індексом *Transparency International* посідають досить високі місця щодо протидії корупції, пишалися своїми досягненнями, і реально було соромно, коли йшлося про індекс України.

Тому ми вважаємо, все суспільство вважає, що корупція – це іржа, яка роз’їдає українське суспільство, принижує гідність громадян, усього українського народу. Так розуміє корупцію Комітет з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Тема нашого засідання: “Державна антикорупційна політика: оцінка громадянського суспільства”. Основна мета обговорення – визначення шляхів активізації діяльності суб’єктів, які здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції.

Питання, що пропонуються для обговорення, ми поділили на три тематичні блоки:

- 1) запобігання і протидія корупції в діяльності правоохоронних та судових органів, можливості для участі в цій роботі інституцій громадянського суспільства, громадська оцінка поточної роботи;
- 2) реалізація антикорупційної політики та Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки, можливості для участі громадськості, громадська оцінка документів та інституційної реалізації антикорупційної політики;
- 3) пріоритети у законодавчому забезпеченні антикорупційної політики.

У нашому засіданні беруть члени Комітету з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією – народні депутати України Ярема Віталій Григорович, Дерев’янка Юрій Богданович та Осуховський Олег Іванович. Ще раз всім щиро дякую і дуже сподіваюся, що в цьому обговоренні ми будемо не опонентами, а однодумцями, які пропонуватимуть шляхи співпраці різних державних інституцій у протидії такому ганебному явищу, як корупція.

Персональний склад учасників нашого засідання буде розміщено на веб-сайті Комітету.

Що стосується участі громадськості у запобіганні та протидії корупції. Як ви знаєте, серйозних позитивних результатів у цій справі можливо досягти тільки за умови однакового розуміння всіма зацікавленими сторонами – органами влади, правоохоронцями, представниками громадянського суспільства – пріоритетів державної антикорупційної політики і за умови їх співпраці в одному напрямі. На жаль, у нас ситуація, можна сказати, далека від ідеальної.

З одного боку, передбачене положеннями базового антикорупційного закону і задеклароване Президентом України представництво громадських організацій у Національному антикорупційному комітеті свідчить про

потенційне бажання держави додержуватися положень статті 13 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції щодо обов'язкового залучення суспільства до боротьби з корупцією. З другого боку, низька активність Національного антикорупційного комітету (вона реально низька), постійна критика його роботи з боку представників громадських організацій вказують на наявність серйозних проблем.

Як людина, яка останніх вісім років працювала в інституціях громадянського суспільства, в незалежних аналітичних організаціях, мушу визнати, що надто часто сам був свідком підміни понять у цій сфері.

Ситуація парадоксальна: ми багато говоримо про залучення громадськості до антикорупційної політики, про те, як воно має відбуватися, але дуже незначні кроки робимо для того, щоб це реалізувати. Я вже не знаю, що тут ще можна обговорювати.

За великим рахунком, інститути громадянського суспільства не можуть підміняти органи влади, не можуть і не мають на те права. Адже саме органи державної влади мають повноваження здійснювати політику, несуть відповідальність за її результат, і лише правоохоронні органи мають повноваження вести досудове слідство, розшукувати злочинців, притягати їх до відповідальності і доводити справи до логічного завершення.

Так само очевидно, що, щоб бути ефективними, всі органи влади потребують постійного фахового, конструктивного зовнішнього моніторингу. Не можна оцінювати самим себе щодо діяльності в будь-якій сфері політики. А такий моніторинг може забезпечити тільки організована громадськість, якщо має достатню спроможність, яку ми повинні мати мудрість почути і сприйняти її роботу.

Я вважаю, що оцінювати діяльність правоохоронних органів треба не за кількістю порушених чи навіть доведених до суду кримінальних справ, а за рівнем довіри суспільства до правоохоронних інституцій, і тільки тоді ми можемо говорити, що ця правоохоронна інституція працює ефективно або неефективно.

Таким самим чином можна оцінювати і роботу судової та інших гілок влади. Якщо суспільство довіряє цим інституціям, тоді можемо говорити, що держава здорова, а якщо не довіряє, то, напевно, це свідчить про її певні хвороби.

Хочу сказати, що незалежний аналітичний центр і незалежні коаліції, які працюють у сфері аналізу антикорупційної політики, – це практично завжди джерело нових ідей для політики. Вони не завжди розуміють обмеження, які існують у процедурних питаннях реалізації політики, але вони завжди є джерелом цілком нових, свіжих ідей, нового досвіду і нових кращих практик.

Я вважаю, що саме для антикорупційної політики дуже важливе широке залучення громадськості до здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції. Неможливо навіть і думати про те, що поглиблення розуміння суспільством сутності всіх проблем корупції, не кажучи вже про будь-які зрушення в цій сфері, можливе без залучення інституцій громадянського суспільства. Це з одного боку.

А з другого боку, я дуже хотів би, щоб у цій дуже важливій і копіткій праці, дуже серйозній співпраці у дуже чутливій сфері не було якоїсь політизації між органами влади та громадськістю. Не треба робити цього з обох боків.

Власне, протягом наступних кількох годин ми якраз і прагнемо досягти професійної і конструктивної розмови, а не політизації проблеми. І я впевнений, що ми почуємо та сприймемо пропозиції, які посилять нашу подальшу роботу.

Хочу також повідомити, що нещодавно Комітет затвердив Положення про Громадську експерту раду і почав роботу з її формування. Сподіваюся, що робота цієї ради теж надасть нам поштовх і гарний приклад участі громадськості у здійсненні антикорупційної політики.

Що стосується стану реалізації антикорупційної політики в нашій державі. Зупинюся тільки на трьох критеріях оцінки стану реалізації антикорупційної політики.

Перший – це офіційна статистика спеціально уповноважених органів, суб'єктів у сфері протидії корупції. За її даними, у 2012 році до суду скеровано 2438 протоколів про адміністративні правопорушення, з яких майже 40 відсотків – органами прокуратури, третина – Службою безпеки, чверть – органами внутрішніх справ. Усіма правоохоронними органами розслідувано і направлено до суду матеріалів стосовно 2740 корупційних злочинів, половина з них – за одержання хабарів. У принципі, це і вся оцінка. Це статистика, за якою можна оцінювати реалізацію антикорупційної політики.

Отже, за великим рахунком, ми на сьогодні не маємо, або, скажемо так, система оцінки через галузь кримінального судочинства не дає нам можливості оцінити реальний стан корупційних правопорушень у державі, реальний рівень збитків, завданих державі в результаті корупційної діяльності.

Другий критерій оцінки – це незалежне дослідження міжнародних організацій, саме і в тому числі *Transparency International*. Рейтинг України практично не змінюється протягом останніх років, він плаває від 2,5 до 2,8 бала. Це нижня частина підсумкової таблиці, на сьогодні це 144-те місце з 174-х досліджуваних країн. Можна говорити про суб'єктивність, про якусь іншу оцінку, але я хотів би сказати, що це на сьогодні єдиний міжнародно визнаний критерій оцінки стану сприйняття корупції в державі.

І третій критерій – це публічна оцінка вищих посадових осіб держави. Я просто нагадаю слова Президента України під час “Діалогу з країною”. Він сказав: “Украина только на пороге решения этой проблемы”. То єсть ми не подошли к проблеме, мы только стоим на пороге ее решения.

Тож і визнання Президентом України серйозності проблеми антикорупційної політики – це теж, хоч і суб’єктивне, але все-таки визнання того, що проблема досить серйозна, і вона існує.

У наступному місці спливає друге десятиліття, як парламент розпочав законотворчий процес зі створення вітчизняного антикорупційного законодавства. Однак, на жаль, про ефективність цього законодавства, про абсолютну ефективність, говорити поки що зарано. Про справжнє застосування міжнародних антикорупційних стандартів мова навіть не йде. Про це йдеться лише у періодичних звітах перед GRECO. Думаю, що в наступному звіті, який буде наступного місяця, ми теж це побачимо.

Фактично, тільки в поточному році, враховуючи рішення Конституційного Суду України і довготривалу невизначеність у Міністерстві юстиції України з організацією і проведенням спеціальних перевірок, у повному обсязі нарешті запрацював Закон України “Про засади запобігання і протидії корупції”, прийнятий два роки тому. Досі не реалізована і низка рекомендацій Групи держав Ради Європи проти корупції, які базуються на положеннях світових антикорупційних стандартів.

У планах законотворчої роботи всіх рівнів не передбачено питання про приєднання до Конвенції Організації економічного співробітництва та розвитку про боротьбу з підкупом іноземних державних посадових осіб при здійсненні міжнародних ділових операцій. Поки що ми до цього навіть не приступилися.

Треба говорити про необхідність прискорення законотворчої роботи. Є ціла низка ініціатив, які, впевнений, можуть дати серйозний антикорупційний ефект.

Наприклад, хочу повідомити, що вже сьогодні зареєстрований проект Закону про внесення змін до Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” та Регламенту Верховної Ради України (№ 2577). Авторами цього законопроекту є народні депутати України – члени нашого Комітету, представники фракцій Партії регіонів, Всеукраїнського об’єднання “Свобода”, Всеукраїнського об’єднання “Батьківщина”, Політичної партії “УДАР Віталія Кличка” і позафракційні. Тобто це абсолютно професійний підхід до розв’язання проблеми без жодного політичного навантаження.

Цей законопроект, що передбачає внесення змін до Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” і Регламенту Верховної Ради України, серед іншого, серйозно реформує інститут антикорупційної експертизи, в тому

числі і на рівні Верховної Ради, зобов'язує наш Комітет надавати експертні висновки щодо відповідності законопроектів вимогам антикорупційного законодавства. Упевнений, що така експертиза зможе стати ефективним ситом для корупціогенних норм у законопроектах, що подаються суб'єктами права законодавчої ініціативи. І знову-таки хочу підкреслити, дуже важливо, що авторами цього законопроекту виступили представники всіх фракцій, представлених у Комітеті.

Шановні гості, я звертаюся до вас з проханням під час нашого засідання уникати, знаєте, такого самозвітування, давайте будемо говорити про те, кому що ще належить зробити, про можливості. Давайте порушувати проблеми, які є, обговорювати дії, необхідні для їх розв'язання.

І ще одне велике побажання: давайте все-таки не зловживати часом, тому що у нас багато записано бажаючих виступити. І знову хотів би нагадати регламентну норму, яку ми самі для себе тут встановлюємо, час виступу – до 5 хвилин.

До того ж у нас є ще одна форма виступу – так званий невіголошений виступ. Якщо хтось не зможе виступити, необхідно передати текст виступу секретаріату Комітету. Невіголошені виступи будуть включені до стенограми нашого засідання і оприлюднені на веб-сайті Комітету. Тобто є можливість висловитися усім.

А тепер я хотів би перейти до обговорення першого питання, яке ми самі собі визначили: запобігання і протидія корупції в діяльності правоохоронних та судових органів, можливості для участі в цій роботі інституцій громадянського суспільства, громадська оцінка поточної роботи.

Список промовців ми побудували так, що виступатимуть і представники влади, і представники громадянського суспільства. Тож сподіваємося на дуже конструктивний, конкретний, відкритий діалог.

Дозвольте надати слово пану Вознюку Миколі Стаховичу, начальнику Управління за додержанням законів органами, які ведуть боротьбу з корупцією, Генеральної прокуратури України. Миколо Стаховичу, будь ласка.

ВОЗНЮК М. С., *начальник Управління за додержанням законів органами, які ведуть боротьбу з корупцією, Генеральної прокуратури України.* Дякую за надане слово. Шановний Вікторе Васильовичу! Шановні члени Комітету! Шановні колеги! Передовсім дозвольте щиро подякувати за запрошення взяти участь у цьому засіданні, обговорити проблеми щодо запобігання і протидії корупції в нашій державі.

Питання, звісно, не нове, воно надзвичайно актуальне і постійно порушується на сторінках преси, інтернет-видань, на телебаченні і в повсякденному житті. Оскільки Віктор Васильович у своєму виступі вже назвав показники за

минулий рік (а, на жаль, ще ніхто нічого іншого не придумав, як оцінювати роботу все одно за показниками і за тенденціями) я не буду зупинятися на досягненнях. Хоча назвати це досягненнями ще не можна, тому що проблем дуже багато, і одна з основних – недосконалість нашого законодавства. Хай би хто що казав, ви знаєте, ми досить довго приймали новий Закон “Про засади запобігання і протидії корупції”, але його застосування викликає масу суперечностей, масу проблемних питань. Ми постійно ці питання порушуємо перед Комітетом, зокрема попередньої каденції, про необхідність внесення змін.

Взяти хоча б таку одну із проблем. Сьогодні ми вже наближаємося до того часу, коли всі державні службовці, визначені у статті 4 зазначеного закону, до 1 квітня зобов’язані подати декларації про доходи і видатки. Чинним антикорупційним законодавством встановлено відповідальність за несвоєчасне подання декларацій, водночас питання щодо достовірності даних, які подає державний службовець чи особа, зобов’язана подавати декларацію, на жаль, законодавством не врегульовано.

Останнім часом і в засобах масової інформації, і Президент також порушив питання про створення єдиного порталу щодо відповідальності державних службовців за декларування майна. Можливо, це питання також буде слушне. Думаю, якщо буде такий портал, то це буде і поле для діяльності громадськості, з огляду на те, що сьогодні всі технічно озброєні, громадські організації матимуть доступ до інформації.

Хотів би зупинитися також і на тому, що новий Кримінальний процесуальний кодекс, який набрав чинності у листопаді минулого року, також є однією із спроб у кримінальному процесуальному порядку дещо демократизувати процес притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних правопорушень. Ми маємо на це дуже велику надію і сподівання.

Ви знаєте, що скасовано такий інститут, як порушення кримінальної справи. Згідно з новим Кримінальним процесуальним кодексом цієї стадії процесу вже немає. Просто надійшла заява – і вона обов’язково буде внесена до Державного реєстру досудових розслідувань, зразу визначаються процесуальний керівник і слідчий, які проводять розслідування. Звісно, це викликає деякі труднощі, тому що багато часу витрачається на перевірку інформації, яка не відповідає дійсності. Ну, я думаю, ми це пройдемо. І в цьому році ми також будемо подавати свої пропозиції щодо внесення змін.

Запровадження нового КПК, внесення змін до Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” також дещо призвело до розгубленості деяких правоохоронців. І тому ми впродовж двох місяців бачимо спад у направленні до суду кримінальних проваджень. А ви знаєте, що найкраща оцінка діяльності – це направлена до суду кримінальна справа і постановлений вирок суду.

Уже поточного року до суду направлено 126 обвинувальних актів і кримінальних проваджень про корупційні правопорушення. Як і раніше, концепція не змінюється: ми спрямовуємо зусилля правоохоронців на викриття найбільш тяжкого виду корупційного правопорушення – хабарництва. Наприклад, половина з цих 126 кримінальних проваджень пов'язана з одержанням хабарів.

Позитивно вплинуло запровадження нового КПК також на забезпечення конституційних прав громадян, особливо щодо застосування як виду запобіжного заходу взяття під варту. Нині людина, яка притягується до кримінальної відповідальності за економічні злочини, має можливість сплатити заставу. Стосовно неї, як правило, обирається вид запобіжного заходу, не пов'язаний з позбавленням волі. Це, як ви знаєте, і нові види запобіжних заходів – домашній арешт, особисте зобов'язання та інші.

Можна наводити дуже багато прикладів уже цього року про притягнення до відповідальності. Практично жодного дня немає, щоб у спецповідомленнях не було, що у державі хтось попався на хабарі. З усіх регіонів – що Південь, що Північ, що Захід, що Схід. На жаль, чиновники ще не зробили висновків з того, що протидія корупції – це не тимчасова кампанія. Справді, це не проста боротьба, але з кожним роком такі факти будуть більше відслідковуватися і за допомогою громадських організацій, і шляхом підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів, покращення їх оснащення технічними засобами.

І буквально тезово. Ми бачимо вирішення питання подолання корупції саме у співпраці з громадськими організаціями. До речі, справедливості ради мушу сказати, що тісної співпраці з громадськими організаціями у нас на сьогодні немає. Ми співпрацюємо з Всеукраїнською колегією, Юрій Федорович Лавренюк підтвердить, з іншими, але тісної співпраці – проведення спільних перевірок, обмін інформацією, – на жаль, на сьогодні ще немає.

Саме у поєднанні репресивних заходів з такими заходами, які застосовуються громадськими організаціями щодо викриття, ми бачимо успіх у викритті корупційних правопорушень, у приборканні корупції. Тому що, на жаль, жодній країні світу ще не вдалося подолати корупцію, але її приборкати – це наше завдання.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Миколо Стаховичу.

Я би дуже просив, колеги... Ну, я розумію, що в мене сьогодні така робота – модератора. Це стукати отак по склянці, коли час добігає кінця. Я дуже прошу вас дотримуватися регламенту 5 хвилин. Дуже стисло, коротко і по суті.

Я хочу надати слово Рогозину Станіславу Миколайовичу, начальнику Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією Міністерства внутрішніх справ України.

РОГОЗІН С. М., *начальник Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією Міністерства внутрішніх справ України.* Шановний Вікторе Васильовичу! Шановні колеги! Я як керівник підрозділу МВС, який організовує роботу по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією МВС України, хоч ви сказали, що не потрібно звітувати, все-таки наведу деякі цифри, для того щоб було зрозуміло, який стан боротьби з корупцією на сьогодні в Міністерстві внутрішніх справ.

Отже, боротьба з корупцією була і залишається пріоритетом і для МВС загалом, і для підрозділів БОЗ зокрема. Головне управління та підрозділи БОЗ на місцях як спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції проводять значний обсяг роботи щодо запобігання цьому явищу.

Виконуючи комплекс державних антикорупційних заходів, ми досягли певних практичних результатів. Так, минулого року органами внутрішніх справ припинено діяльність 38 організованих та злочинних угруповань з корумпованими зв'язками, з яких 31 – підрозділами БОЗ.

Посилено контроль за використанням коштів у бюджетній сфері, де викрито 13 організованих груп. Крім того, задокументовано 6 спільнот у сфері земельних відносин та 7 організованих груп хабарників. Учасники організованих груп одержували хабарі за вирішення земельних питань, оренду водних об'єктів, незаконне переміщення вантажів через кордон, розміщення малих архітектурних форм, встановлення групи інвалідності та інше. Розслідувано 1713 корупційних злочинів, серед яких 904 – одержання хабара. Загальна сума хабарів становить 49,4 мільйона гривень, а середня – 36,8.

Тут лунали репліки щодо хабарництва. Це велика категорія злочинів, корупційних проявів. І я вважаю, що документування хабарів як злочинів – це досить вагомий і профілактичний захід боротьби з корупцією. Тому що за отримання хабара серед низки всіх корупційних злочинів передбачена найбільша кримінальна відповідальність.

Цього року припинено діяльність 4 організованих злочинних угруповань з корумпованими зв'язками, розслідувано 92 кримінальні та корупційні правопорушення. Певна частина заходів, які проводять підрозділи Міністерства внутрішніх справ, є профілактичними. Це стосується боротьби з адміністративною корупцією. Так, минулого року до суду направлено 213 адміністративних протоколів, з них близько 80 відсотків розглянуто судами, винні притягнуті до відповідальності.

Що стосується висвітлення цієї ділянки боротьби з корупцією, я хочу сказати, що є певні проблеми, тому що серед усіх посадовців, які притягуються до відповідальності, звільняються з роботи лише близько 5-7 відсотків. Вони сплачують штраф до тисячі гривень і знову повертаються на роботу. Тому я вважаю, що потрібно законодавчо посилити відповідальність, виписати це чіткіше в посадових інструкціях тощо.

Як вже казали, за звітом *Transparency International*, Україна посідає 144-те місце, і це справді негативно позначається на іміджі держави. Однак хочу доповнити, що із 170 держав, які входять до цього рейтингу, дві третини набрали менше 50 балів. Це засвідчує необхідність підвищення прозорості державних інституцій та підзвітності високопосадовців.

Вважаю, що, враховуючи викладене, універсальним інструментарієм для визначення ефективності антикорупційної діяльності може стати запровадження національної системи оцінювання рівня корупції. До роботи в ній мають залучатися аналітичні, рейтингові агенції, соціологічні служби, наукові установи, представники ЗМІ та громадськості. При цьому необхідно надати доступ громадськості до відомостей Державного реєстру осіб, притягнутих до відповідальності за корупційні правопорушення, та забезпечити доступ до декларацій високопосадовців.

І наприкінці я хотів би сказати ось про що. Упродовж останніх трьох місяців за якимись статистичними показниками, за якими оцінюється робота міліції, спостерігалось певне зменшення, за іншими – збільшення. Це можна пояснити тим, що у зв'язку з набранням чинності новим КПК, якщо можна так сказати, ми почали жити по-новому, але професійні навички, методи роботи залишилися на іншому рівні. Думаю, що це перехідний період, через певний час все прийде в норму, і ми побачимо позитиви, які приніс новий КПК, розроблений з бажанням привести наше законодавство, у тому числі у сфері боротьби з корупцією, у відповідність з європейськими стандартами.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Станіславе Миколайовичу.

Слово має Юрченко Олександр Михайлович, керівник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України.

ЮРЧЕНКО О. М., керівник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України. Шановний Вікторе Васильовичу! Шановні учасники засідання “круглого столу”! У контексті нинішнього обговорення питання

щодо оцінки громадянського суспільства державної антикорупційної політики я хотів би загострити увагу на аналізі оцінки рівня корупції в Україні міжнародними громадськими організаціями.

Безумовно, оцінка міжнародних громадських організацій є важливою для сприйняття міжнародними інституціями рівня боротьби з корупцією, яка відбувається в нашій державі, але, навіть незважаючи на те, що міжнародна громадська організація *Transparency International* є єдиною, рівень якої у світі сприймається, на мою думку, оцінка даної організації є досить упередженою. Чому? Тому що за основу беруться якісь дослідження інституцій. Так, безумовно, взаємодія з громадянськими інституціями необхідна, але беруться за основу дослідження інституцій – міжнародних, українських, неурядових і таке інше.

Я хочу привернути увагу до того, що, на жаль, ми сьогодні не можемо або не зовсім правильно показуємо досягнення у питанні боротьби з корупцією. Не можна, не можна принижувати ті зрушення і той рівень, який є, – це перше.

І друге, державні інституції не зовсім правильно показують свою роботу в засобах масової інформації і доносять ці здобутки до суспільства. Водночас у засобах масової інформації, в інформаційному просторі, який сьогодні доступний для кожного громадянина України, показуються саме негаразди у сфері боротьби з корупцією, які є в нашій державі.

Прикладів цього дуже багато. Навіть про викриття тих організованих груп з ознаками корупції, про що говорив Станіслав Миколайович сьогодні, на жаль, у нашому суспільстві знають дуже мало, знає обмежене коло осіб, які професійно займаються цією діяльністю. Поряд з тим питання, де корупційні діяння висвітлюються з іншого боку, досить глибоко вивчаються і сприймаються в суспільстві.

Тому, безумовно, ми не можемо бути відірваними від міжнародної оцінки щодо нашого рейтингу, але всі інституції і на законодавчому рівні, і на рівні державних інституцій, які проводять боротьбу з корупцією... Вибудована система. Так, вона не ідеальна, вона недосконала, її треба покращувати, але Президентом і законодавчим органом запроваджені норми і правила, за якими ми сьогодні живемо.

Безумовно, сьогоднішнє зібрання дуже позитивне. Чому? Тому що і те рішення, яке буде прийнято за результатами засідання “круглого столу”, буде позитивним у плані і законодавчої перспективи змін до законодавства, і роботи правоохоронних органів, які проводять боротьбу з корупцією.

Я хотів би звернутися насамперед до керівника Комітету Верховної Ради. Давайте всі разом дивитися в майбутнє і працювати в напрямі покращення

цієї роботи. Мій центр, будь ласка, завжди до послуг, якщо необхідна якась і законотворча або аналітична робота. Отож закликаю усіх до співпраці.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олександр Михайловичу. Ви справді маєте рацію. Я думаю, що висвітлювати боротьбу з корупцією треба ширше, набагато глибше, ґрунтовніше. І це, напевно, ще й тому, що у нас на сьогодні не вибудована комунікативна стратегія між владою і суспільством. Тому суспільство й не бачить, навіть якщо і є покращення, про яке ви казали, в антикорупційній політиці.

Хочу надати слово Феценку Олексію Юрійовичу, першому заступникові Голови Державної служби фінансового моніторингу України.

ФЕЦЕНКО О. Ю., *перший заступник Голови Державної служби фінансового моніторингу України.* Дякую. Шановний Вікторе Васильовичу! Шановні учасники “круглого столу”! Державна служба фінансового моніторингу України, хоч і не є органом, який уповноважений боротися з корупцією, але як державний орган, який протидіє відмиванню коштів, отриманих злочинним шляхом, звісно, у своїй роботі виявляє і спроби відмити доходи, отримані від корупційних діянь. Назву буквально одну цифру: з 1 січня 2009 року до 20 березня поточного року за результатами узагальнених матеріалів, переданих до правоохоронних органів, розслідується 462 справи, які можуть бути пов’язані саме з відмиванням доходів від корупційних діянь.

Також служба у своїй діяльності виконує міжнародні зобов’язання України, пов’язані з розшуком злочинних активів, які були отримані за межами України, але які злочинці намагаються відмити тут. І навпаки, коли виявляються спроби відмити вітчизняні злочинні доходи за кордоном, ми направляємо запит нашим іноземним колегам.

Коротко це все щодо участі Держфінмоніторингу у протидії корупції.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я думаю, що набагато більше інструментів у Держфінмоніторингу є для того, щоб запобігати корупції, у тому числі й міжнародних інструментів, які можна використовувати і в Україні. Однак, напевне, не на часі ще задіювати ці інструменти в Україні. Або так вважають, що не на часі.

Тепер дозвольте надати слово Дублянчу Олександрові Володимировичу, начальнику Головного управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

ДУБЛЯН О. В., начальник Головного управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України. Шановний Вікторе Васильовичу! Шановні колеги! Щодо стану протидії корупції в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України.

Міністр оборони України у лютому затвердив План дій по запобіганню та протидії корупції в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України на 2013 рік, що передбачає такі основні завдання:

- 1) організація взаємодії між головною інспекцією Міністерства оборони України, Департаментом внутрішнього аудиту та фінансового контролю Міністерства оборони України та Військовою службою правопорядку у Збройних силах України;
- 2) вжиття невідкладних заходів до налагодження та активізації роботи по запобіганню і протидії корупції у Міністерстві оборони та Збройних Силах;
- 3) усунення негативних передумов, що сприяють вчиненню корупційних правопорушень, та створення умов, що унеможливають заподіяння збитків державі, розкрадання, незаконне використання бюджетних коштів та державного майна.

Тобто основне завдання Військової служби правопорядку у Збройних Силах України – проведення профілактичної роботи.

У рамках виконання зазначеного плану на даний час проводяться перевірки стану охорони та збереження державного майна і земель. У результаті даних перевірок за кожним порушенням призначаються службові розслідування, винні посадові особи притягуються до дисциплінарної відповідальності, а також надаються пропозиції директорам департаментів Міністерства оборони України та начальникам управлінь Генерального штабу щодо необхідності дослідження фактів, викладених у матеріалах службових розслідувань, на предмет ознак корупції в діях посадових осіб.

За три місяці 2013 року в результаті проведення зазначених службових розслідувань складено 13 протоколів про скоєння адміністративних корупційних правопорушень, а також за результатами перевірок виявлено 10 кримінальних корупційних правопорушень, про які направлено повідомлення органам досудового розслідування.

На виконання Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” у мене є пропозиція щодо діяльності Служби правопорядку. З метою вдосконалення системи правоохоронних органів, які здійснюють виявлення, припинення та розслідування військових злочинів, з урахуванням досвіду роботи щодо забезпечення правопорядку в армії найбільш розвинених країн Європи та світу назріла необхідність включення до системи органів досудового розслідування слідчих підрозділів Військової служби правопорядку у Збройних

Силах України та надання їм повноважень щодо досудового розслідування злочинів, вчинених військовослужбовцями, військовозобов'язаними під час проходження ними зборів та працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків та внесення у зв'язку з цим відповідних змін до Кримінального процесуального кодексу України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Не безспірна, абсолютно не безспірна позиція, яку треба дебатовати, щодо надання військовим формуванням повноважень обмежувати права громадян, що прямо не передбачено Конституцією України. Однак все одно її треба обговорювати.

Я хочу надати слово Щасному Едуарду Володимировичу, заступникові директора Департаменту з питань оборони та правоохоронної діяльності Рахункової палати.

ЩАСНИЙ Е. В., заступник директора Департаменту з питань оборони та правоохоронної діяльності Рахункової палати. Шановні учасники “круглого столу”! Від імені Рахункової палати щиро дякую організаторам “круглого столу” за запрошення взяти участь у цьому засіданні.

Рахункова палата як орган фінансового контролю безпосередньо не наділена повноваженнями протидії корупції, а бере участь у цій роботі шляхом виявлення порушень фінансового та бюджетного законодавства у процесі контрольних заходів, інформування про це правоохоронних органів та пропонуючи органам законодавчої та виконавчої влади пропозиції щодо нормативного врегулювання існуючих прогалин у законодавстві та управлінських рішеннях.

У цьому контексті особливу увагу хотів би привернути до проблеми легітимізації прагнення Рахункової палати посісти чинне місце у створюваній інтегрованій системі зовнішнього і внутрішнього фінансового контролю, впровадження міжнародних стандартів, їх уніфікації, узгодження з національним законодавством, яка передбачає чинники, що впливають на якісь аудиту, а відтак на виявлення тіньових механізмів корупції, у тому числі і прихованих доходів бюджету.

Наразі це питання стало предметом багатобічного дискурсу в суспільстві. Перший крок у напрямі легітимізації цих повноважень вже зроблено Конституційною Асамблеєю, проект змін до статті 98 Конституції вже внесений до Верховної Ради. Саме тому сьогоднішнє засідання “круглого столу” є важливою складовою національної антикорупційної політики, яка сприяє національному формуванню суспільної думки щодо актуальних, важливих для членів суспільства проблем.

Розуміючи актуальність системної роботи всіх органів державної влади у сфері протидії корупції, Рахункова палата в межах своєї компетенції бере активну участь у підготовці Національної антикорупційної стратегії, систематично вдосконалює методiku та методологію виявлення корупційних ризиків у державному секторі управління, інформує органи державної влади про неефективне використання власності держави, бюджетних коштів та вносить пропозиції щодо вирішення проблеми недоліків в існуючій нормативно-правовій базі та системі управління державними фінансовими ресурсами та майном.

Зокрема, Рахункова палата в межах своєї компетенції, інформуючи органи державної влади та громадські організації про стан реалізації Національної антикорупційної стратегії, наголошувала на тому, що система практичної реалізації стратегії підлягає істотному вдосконаленню шляхом передбачення в Державному бюджеті України відповідних джерел та обсягів фінансування заходів самої державної програми.

Парадоксально, але факт: з одного боку, держбюджетом щороку визначаються видатки на фінансування заходів, визначених державною програмою, а з другого – з держбюджету щорічно фінансуються МВС, СБУ та Національне агентство з питань державної служби на здійснення заходів щодо протидії проявам корупції, які до зазначеної програми не включені. Внаслідок цього створюються ризики зриву виконання заходів, передбачених цією програмою, з порушенням строків, визначених законодавством.

Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю у 2002 році фактично не виконав і не отримав жодного державного замовлення на наукові розробки з питань антикорупційної політики. У Нацдержслужбі не сформовано цілісної загальнодержавної системи обліку і звітності щодо проведення заходів з підвищення кваліфікації кадрів з питань запобігання та протидії проявам корупції, не забезпечено професійних програм підвищення кваліфікації. Бюджетні кошти, видані СБУ на забезпечення заходів спеціальним підрозділом по боротьбі з корупцією, фактично використано на поточне утримання.

Зазначеним фактом обумовлена необхідність визначення в бюджеті коштів на функціонування самої програми, та включення до цієї програми заходів, які на даний час фінансуються з бюджету.

Як відомо, високою зоною ризику залишається сфера використання бюджетних коштів на розвиток інфраструктури – будівництво доріг, об'єктів соціального та державного призначення, закупівлю транспортних засобів тощо. Основним чинником, що негативно впливає на ефективність та законність використання бюджетних коштів у цій сфері, недотримання вимог законодавства при проведенні тендерних процедур, є чинна редакція самого закону, яка не сприяє запобіганню проявам корупції в цій сфері, розвитку

добросовісної конкуренції, належному та ефективному використанню державних коштів.

Зокрема, розширено перелік виключень щодо предметів об'єктів державних закупівель, які виведені зі сфери дії цього закону. Так, якщо у попередній редакції законі таких виключень було 5, то у 2012 році їх перелік збільшено до 32. Внаслідок цього, для прикладу, у Національному агентстві з питань підготовки та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу без належних обрахунків було надано 304 погодження щодо можливості застосування закупівлі у одного учасника за рахунок державних коштів на загальну суму близько 19 мільярдів гривень.

На нашу думку, усунення цих ризиків – пріоритетне завдання уряду і законодавчого органу, вимагає своєчасного нормативно-правового регулювання.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Едуарде Володимировичу. Дуже цікаві цифри. Я думаю, що з цих цифр можна було б зробити якийсь інтегрований показник рівня корупції в Україні. Поділити на кількість корупціонерів і визначити, скільки один корупціонер заробляє в Україні. Або на кількість громадян, щоб визначити, які втрати кожного за корупційну діяльність.

Слово надається Цуркану Михайлу Івановичу – заступнику Голови Вищого адміністративного суду України.

ЦУРКАН М. І., заступник Голови Вищого адміністративного суду України. Дякую, Вікторе Васильовичу. Я, власне, не буду читати доповідь, я її не готував, скажу декілька слів, орієнтуючись саме на проблематику першого питання, яке ви сформулювали: запобігання та протидія корупції у роботі правоохоронних та судових органів.

Ким є на сьогодні суд в Україні? Хочемо ми того чи не хочемо, це єдиний легітимний орган, де можна у легітимний спосіб розв'язати спірне питання або юридичну колізію, що вона сталася. Чи виконує сьогодні судова система і суд загалом покладені на нього завдання? А це які критерії брати.

Повернемося трохи в історію. Пам'ятаєте вибори, пам'ятаєте рішення Верховного Суду, який застосував один з найважливіших, на сьогодні уже імплементований в національне законодавство принцип верховенства права, сказав, що потрібно все-таки провести вибори. І новообраний глава держави буквально через місяць-півтора каже, що найзагрозливішою інституцією, яка є в державі, і загрозою національним інтересам є судова система. Минає ще певний період часу, і Прем'єр-міністр каже, що ті судові рішення, які були ухвалені тисячами на користь наших громадян, є незаконними, їх виконувати не потрібно.

Мабуть, якась негативна спадковість нам передалася. І якщо користуватися термінологією наших, на жаль, колег, бо вони юристи, то найкрасивішим епітетом, який уживають, коли йдеться про суд, є “зборище негідників”. Це саме легше, що кажуть. І постає запитання: чи дійсно це так? І що ми маємо робити у зв’язку з цим?

Пропонується люструвати суддів, добре, що не щось інше їм робити. Народні депутати кажуть, що суддів, прокурорів за хабар треба позбавляти волі. Начебто хабар міністра чи рівного за рангом державного службовця не є таким важким. Якщо не подобається судові рішення, навіть якщо воно спірне, значить, потрібно що? Один суд відправити на заслання, інший ліквідувати.

Я до чого веду? Мова йде про зв’язок між важливими державними інституціями і суспільством, про можливість взаємовпливу один до одного, взаємоконтролю. Що ми маємо? Ми маємо, принаймні декларуємо, що державна влада в Україні поділяється за класичним зразком на законодавчу, судову і виконавчу. Не будемо говорити про виконавчу владу, вона має всі важелі впливу, у тому числі силові структури. Візьмемо законодавчий орган і судову систему. Яким чином вони можуть довести свою ефективність або захищеність? Інакше, ніж шляхом напрацювання довіри у громадян, ні у Верховної Ради, ні у судів немає силових важелів впливу на ситуацію, навіть для захисту.

На жаль, на відміну від народних депутатів, які хоч такі засідання можуть організовувати або мітинг провести, судді не можуть вийти на площу, щоб довести, що у того чи іншого судді немає гулящої дочки або що. У них суцільні суди, на жаль, вони не можуть цього робити.

І це, до речі, один із тих недоліків, які показують розрив між паростками громадянського суспільства, яке ми хочемо плекати, і конкретно діяльністю суддів. Чому? Бо оці “негідники” тільки в адміністративній системі минулого року розглянули більше мільйона справ, 80 відсотків яких вирішені на користь громадян. Цього року трохи менше буде, тому що дія соціальних законів зупинена, але, знову-таки, стабільний показник – більше 80 відсотків судових рішень ухвалені на користь громадян і юридичних осіб, які звернулися за своїм захистом.

Тому ми маємо розв’язати декілька проблем.

Перша. Ми можемо заглянути зараз у закон, як він визначає корупцію, але ж ми розуміємо, що є й інше визначення корупції – це замітник неефективних ланок державного механізму або державної влади. Що стосується судової системи, ми пропонували і пропонуємо таке.

Шановні народні депутати! Прискорте розгляд законопроектів, спрямованих на дерегулювання економіки, на те, щоб пересічний громадянин спілкувався безпосередньо з державним службовцем у виняткових випадках. Треба перейти від дозвільної системи запровадження і припинення бізнесу до повідомчої.

Те саме стосується і законодавства, що регулює діяльність судів. Не може суддя ні в якому разі, на моє переконання, спілкуватися зі сторонами досудового розслідування, крім як у судовому процесі або в процесі підготовки справи до розгляду, і тільки в присутності двох сторін.

Шановні представники громадськості! Цікавтеся, приходьте до нас, ми готові розкрити всю свою інформацію. До речі, звертаються і кажуть: а чому ви не декларуєте? Відкрийте офіційні видання вищих судових органів – все написано, хто скільки отримав. І нам, навіть суддям Верховного Суду, не страшно, тому що заробітні плати на рівні, або навіть вищі за депутатські, тож можемо собі інколи дозволити навіть у гарному ресторані посидіти. Але я не про це. Якщо не буде розуміння того, що у нас рейтинг такий, який він є, ми не можемо запросити німців сюди, бо тоді треба все суспільство міняти. Але ми готові до співпраці, готові надавати пропозиції, готові слухати і готові до відкритості.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Саме судова гілка влади повинна гарантувати правосуддя і справедливість у державі. Тому що первинне значення *justice* – це справедливість. І це повинно бути. Але біда в тому, що на сьогодні рівень довіри до політиків і рівень довіри до судової влади однаковий. Однак якщо низький рівень довіри до політиків – це абсолютно нормально, то недовіра до судової влади свідчить про серйозну хворобу країни.

Слово надається Осетинському Анатолію Йосиповичу, заступнику Голови Вищого господарського суду України.

ОСЕТИНСЬКИЙ А. Й., заступник Голови Вищого господарського суду України. Дякую. Після Михайла Івановича важко щось додати, бо він багато питань висвітлив, але я хочу сказати, що Вищий господарський суд вносить багато пропозицій щодо вдосконалення законодавства.

Ось, наприклад, серед останніх – закон, пов'язаний з банкрутством. Сьогодні, напевно, всі знають про те, що найболючіше питання – щодо арбітражних керуючих. Сьогодні вони визначаються автоматичними засобами, і, таким чином, ми повністю відійшли від того, що чи судова влада, чи Міністерство юстиції визначає прізвище арбітражного керуючого. І це, я вважаю, великий крок до запобігання у цій сфері корупційним правопорушенням.

Так сталося, що у 2010 році почав працювати новий Закон України “Про судоустрій і статус суддів”. І вже сьогодні вищі суди (про це, може, мало кажуть) практично відірвані від своїх систем, залишилося з'єднання тільки на процесуальному рівні. Тобто якщо раніше ми могли поїхати подивитися організацію роботи судів нижчого рівня, то сьогодні така можливість є тільки

в органів суддівського самоврядування, у Ради суддів. Ми ж можемо тільки з якихось конкретних питань надавати методичну допомогу.

Що стосується виконання законодавства, пов'язаного з боротьбою з корупцією, можна сказати, що у Вищому господарському суді ми проводимо і спеціальні перевірки, пов'язані з прийомом на роботу, ми зробили повністю відкритий, прозорий і неупереджений конкурсний відбір на посади. Ми це відчуваємо, у нас спеціальна комісія засідає. От наприклад, за останніх півтора року близько 70 засідань було. Оцінювалися якісні моменти, пов'язані з зайняттям тих чи інших посад.

Ми зробили прозорими засідання Ради суддів, на них завжди присутні представники засобів масової інформації, коли розглядаються питання висування на адміністративні посади. І всі знають, що є кадровий резерв.

Досить багато робиться і в порядку підвищення рівня обізнаності. Спільно з Національною школою суддів ми постійно проводимо наради і навчання суддів та працівників апаратів судів, пов'язані саме з питаннями, які виникають щодо застосування Закону “Про засади запобігання і протидії корупції”. І треба сказати, що ця робота ведеться повсякденно.

Наприклад, останній крок: ми запровадили для суддів 100-відсотково електронний цифровий підпис. У нас існує електронний документообіг всіх паперів у суді. Тобто це ті питання, які, на нашу думку, сприяють запобіганню корупції.

Є питання, для вирішення яких потрібно вносити зміни до законодавства. Зокрема, і ті, про які Михайло Іванович казав, стосовно юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців. Ми постійно вносимо пропозиції щодо покращення законодавчої бази саме з господарських питань, направляємо до Кабінету Міністрів, відповідних комітетів Верховної Ради. Співпраця є, і досить плідна.

Що ми просили б? У нас законом передбачена декларація, до неї є примітки. Але, на жаль, там стільки питань виникає... Ми просили б, щоб відповідні органи все-таки розробили спеціальні методичні вказівки щодо заповнення декларації, тому що вже другий рік діє ця декларація, і кожного разу виникають питання. Безумовно, ми ці питання порушуємо перед Міністерством юстиції, іншими відповідними органами, які займаються антикорупційним законодавством, отримуємо відповіді, але це відповіді приватні. Ми хотіли б, щоб це було зроблено на рівні законодавця.

Ну, і хочу сказати, що, безумовно, кроком вперед стало те, що на останньому з'їзді суддів ухвалено Кодекс етики поведінки суддів, який теж якусь межу встановив для суддів. Я думаю, що це теж крок уперед.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Кульбабі Василю Миколайовичу, судді Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

КУЛЬБАБА В. М., суддя Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Шановні колеги! Я хотів би зупинитися на проблемі протидії корупції, яка не вирішена, але яку можливо вирішити в законодавчому порядку.

Наші колеги з Генеральної прокуратури України, з Міністерства внутрішніх справ України наводили цифри, що у цій сфері скоєно 2400 правопорушень, 700 кримінальних злочинів. Про що я хочу сказати? Наприклад, відбулося правопорушення, складається протокол уповноваженою на це особою, і цей протокол спрямовується до місцевого суду. На підставі 80 відсотків таких протоколів суд виносить постанову про притягнення осіб до адміністративної відповідальності за корупцію, яка потім оскаржується в апеляційному порядку апеляційними скаргами прокурорів або осіб, яких притягнуто до відповідальності. І приблизно третина таких притягнень визнається апеляційними судами незаконними. Отак і страждають, з одного боку, інтереси держави, а з другого – інтереси конкретного громадянина, який виявляється незахищеним і якого необґрунтовано притягують до адміністративної відповідальності за корупцію.

На жаль, на законодавчому рівні касаційне оскарження постанов місцевих судів не передбачено, його немає. Касаційний суд вправі розглянути справу про адміністративне правопорушення лише після того, як ця справа потрапить до Європейського Суду з прав людини, і Європейський Суд з прав людини констатує, що права особи порушені.

Звісно, якщо зважати на весь масив адміністративних правопорушень, а він дуже великий, ви розумієте, що неможливо за кожною скаргою перевірити справу в касаційному порядку. Але якраз отакі важливі правовідносини, зокрема і правовідносини по боротьбі з корупційними проявами, на нашу думку, можна допускати до касаційного розгляду. Ви знаєте, це може зробили лише Верховна Рада, внівши зміни до закону.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Василю Миколайовичу.

Тепер дозвольте надати слово і представникам громадськості. Лавренюк Юрій Федорович, голова громадської організації “Всеукраїнська спеціальна колегія з питань боротьби з корупцією і організованою злочинністю”.

ЛАВРЕНЮК Ю. Ф., голова громадської організації “Всеукраїнська спеціальна колегія з питань боротьби з корупцією і організованою злочинністю”.

Дякую, Вікторе Васильовичу. Шановні учасники, я коротенько щодо змісту нашого засідання.

Щодо пункту 1 – про запобігання і протидію корупції в діяльності правоохоронних та судових органів, можливості для участі громадськості – хочу відзначити, що у нашої організації склалася продуктивна співпраця і з правоохоронними органами, про що казав Микола Стахович, і з Генеральною прокуратурою, і зі Службою безпеки.

Може, це зумовлено тим, що, хоч і прикро визнавати, на даний час пересічні громадяни дедалі менше звертаються зі своїми проблемами до правоохоронних органів, а все більше – саме до неурядових організацій. Чому так? Думаю, ми разом маємо обговорити, чому так. Може, тому що правоохоронні органи справді не в повному обсязі висвітлюють свою діяльність, не показують свою роботу, а все більше негативу ллється на них, і саме в роботі, що стосується запобігання та протидії корупції.

Щойно ми заслухали колег із судів, і я хочу відзначити, чому такий негатив спрямований саме на суди. Ну, можу навести маленький приклад. За нашими матеріалами складено адміністративний протокол на суддю в Полтавській області, який в апеляційному порядку був визнаний дійсним, але вже два з половиною роки цей суддя продовжує працювати, товкти молоточком і приймати рішення. І чому немає конструктивної співпраці з судами? Тому що і керівництво суду, і Вища рада юстиції залишає це без уваги. Про яку боротьбу з корупцією можна вести мову?

Щодо пункту 2 – реалізація антикорупційної політики та Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки – хочу відзначити, що в якійсь резолютивній частині нашого засідання необхідно порушити питання про відновлення в державі інституту Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики. У нас була така посада, була активна співпраця з ним, і це була єдина людина, яка відповідала за реалізацію антикорупційної політики в державі на рівні виконавчої влади.

На жаль, на даний час ця інституція скасована, хоч це одна з вимог і GRECO, й інших міжнародних організацій, щоб був орган без правоохоронних функцій. У нас був Урядовий уповноважений, який відповідав за реалізацію антикорупційної політики. Тепер залишився тільки Національний антикорупційний комітет при Президентові України. На жаль, давно, я навіть не можу сказати, коли було останнє засідання цього комітету, і яка резолюція була ним прийнята хоча б у якомусь напрямі. І Міністерство юстиції не в змозі досягнути весь той масив роботи, який передбачає реалізація антикорупційної політики в державі.

Стосовно Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки хочу підкреслити ще такий момент. Дійсно, серед неурядових і громадських організацій відсутня будь-яка консолідація зусиль, і склада-

ється враження, що вони, як Лебідь, Рак і Щука з відомої байки, кожен тягне у свій бік. Хтось зацікавлений в реалізації якоїсь роботи, хтось – в отриманні чергового багатотисячного гранту, щоб його вчасно освоїти.

Міністерство юстиції запросило всі громадські організації до участі в робочій групі з доопрацювання і внесення змін до Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки. Всі запрошені на це засідання “круглого столу” представники громадських організацій були й на тому засіданні, переважна більшість. Однак з невідомих причин жоден не взяв участі в робочій групі з доопрацювання і внесення змін до державної програми. Критики – маса, преса просто вибухає негативом... Прийдіть, допоможіть зробити, всі ж відкриті! Що ми змогли внести, які в нас були ідеї – ми зробили, але це 3 пункти, а якщо б усі взяли участь, може, і 30 пунктів було б, і відповідно був би який прогрес у цьому напрямі.

І на завершення, щоб не затягувати часу. Я переконаний, що потрібно внести зміни до Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” і в плані звільнення осіб, притягнених до відповідальності за корупційні правопорушення. Існує колізія щодо сільських голів: на нього хоч 20 протоколів про корупцію складай, але він обраний, і звільнення його з посади не передбачено законодавством.

І я вважаю, що насамперед це комплексна робота громадських організацій та суб’єктів запобігання і протидії корупції, визначених Законом України “Про засади запобігання і протидії корупції”. Це, в першу чергу, робота із зниження рівня корупції, а вже потім протидії. Є на те правоохоронні органи. Віктор Васильович правильно сказав, що громадські організації не мають права перемішуватися на себе роботу правоохоронних структур. Репресивні заходи – це їхнє, а превентивні заходи і заходи із зниження рівня корупції – це роль громадських інституцій. Однак, знову-таки, це можливо, тільки коли запрацює експертна рада при Комітеті, може, тоді якось будуть консолідовані зусилля громадських організацій у цьому напрямі.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Юрію Федоровичу.

ЯРЕМА В. Г., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією (одномандатний виборчий округ №212, м. Київ, політична партія “Всеукраїнське об’єднання “Батьківщина”). Перепрошую, можна запитання? Ось ви сказали про 20 сільських голів. А скільки членів Кабінету Міністрів? Тобто ви статистикою володієте щодо сільських голів. А чи є така статистика щодо членів Кабінету Міністрів, міських голів чи державних службовців першої категорії, що справді є проблемою боротьби з корупцією сьогодні в нашій країні?

ЛАВРЕНЮК Ю.Ф. Ми володіємо статистикою тільки тією, яку отримуємо від наших обласних осередків. І я вважаю, що притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення державних службовців першої – третьої категорій – це проблема державного апарату, а не громадських організацій. Тому що силами громадських організацій можна викрити незаконну діяльність таких осіб, але, знову-таки, не передбачено відповідальності навіть за елементарне – неподання або подання неправдивих відомостей у декларації про доходи і видатки. У цьому напрямі мають працювати суто компетентні правоохоронні органи.

Проблема в тому, що всі основні показники правоохоронних органів, які декларують боротьбу з корупцією, базуються саме на цих сільських головах. І вони безперестанку стогнуть і просять: показники потрібні, давай на тебе ще один протокол складемо. Самі штрафи за нього платять...

ЯРЕМА В. Г. То давайте про це й поговоримо. Ми ж для цього тут зібралися. Давайте поговоримо, що низи пресують з усіх боків, а членів Кабінету Міністрів, державних службовців першої категорії ніхто не чіпає. Ви ж громадські організації, треба про це говорити. Я перепрошую.

ЛАВРЕНЮК Ю. Ф. Будь ласка, я готовий до діалогу в цьому напрямі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Оце починається нормальна конструктивна дискусія.

Я хочу надати слово Огданській Оксані Леонідівні – програмному директорові громадської організації “Інформаційно-правовий центр “Наше право” (місто Львів).

ОГДАНСЬКА О. Л., *програмний директор громадської організації “Інформаційно-правовий центр “Наше право” (м. Львів).* Дуже дякую. Наша громадська організація провела аналіз правозастосовної практики судових, правоохоронних органів у справах, пов’язаних з корупцією, за 2011–2012 роки. Ми загалом проаналізували більше 14 тисяч судових справ, і зараз я хочу запропонувати виключно якісь пропозиції, тому що ви розумієте, наскільки обсяжне було дослідження. Я хочу говорити про те, що варто вже робити, з огляду на певні проблеми, які ми виявили.

Хоча ми аналізували правозастосовну практику, насамперед ми зіткнулися з тим, що є дуже багато недоліків у законодавстві. І тому перший пункт наших пропозицій стосується вдосконалення законодавства.

За інформацією, отриманою від органів державної влади, зокрема від правоохоронних органів, Генеральної прокуратури, СБУ, державні службовці

просять визначити на законодавчому рівні чіткі критерії для розмежування адміністративних корупційних правопорушень і кримінальних. Причому це не тільки державні службовці, дуже багато і на практиці просять, це проблема.

Встановити відповідальність за порушення певних норм антикорупційного законодавства. Вже порушувалося це питання, я підтримую пана Вознюка в цьому, але є ще випадки, коли Закон України “Про засади запобігання і протидії корупції” встановлює обмеження, а санкції за це не передбачено. І бажано, щоб вони з’явилися в Кодексі України про адміністративні правопорушення.

Треба визначити в конкретних випадках, який саме спеціально уповноважений суб’єкт у сфері протидії корупції має бути поінформований про корупційне правопорушення, коли суб’єктом, уповноваженим складати протокол про вчинення адміністративного правопорушення, є декілька органів державної влади. Деколи путаються, державні службовці кажуть: давайте визначимося, кому конкретно ми маємо повідомляти.

Внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині наділення співробітників Служби безпеки України повноваженнями щодо складання адміністративних протоколів про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 212³. Йдеться про ненадання інформації на запити на інформацію, яка мала бути надана на підставі Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”. У даному разі у нас монополіст, перепрошую за таку термінологію, на складання протоколів про адміністративні правопорушення – прокуратура, і це незручно не тільки для органів державної влади, а й для нас. Тому все-таки варто, щоб і Служба безпеки складала ці протоколи. Бо якщо я звертаюся до прокуратури, і моє звернення, наприклад, не отримає належного розгляду, то відповідно я вже більше не маю куди звернутися. До суду я не піду, бо все одно мусить бути складений протокол про вчинення адміністративного правопорушення прокуратурою.

Розширити перелік законів, за ненадання інформації на підставі яких наставала б відповідальність за статтею 212³.

Встановити вичерпний перелік злочинів, які вважаються корупційними кримінально караними діями.

Провести ревізію складів адміністративних правопорушень, що містяться в корупційній главі, на предмет відповідності визначенню корупції, яке міститься в Законі України “Про засади запобігання і протидії корупції”. Там є деякі неузгодженості.

Я дуже сподіваюся, що в законопроекті, який сьогодні зареєстровано, хоч якісь із названих проблем вирішено. Якщо це не так, то я подам пропозиції в письмовій формі, і було б дуже гарно, якби вони оперативно були враховані.

Що стосується вдосконалення практики застосування антикорупційного законодавства, то я хотіла б говорити про проблему, яку щойно порушували.

Було б дуже гарно, якби зосереджували увагу на виявленні і припиненні корупційних правопорушень, які вчиняються найвищими посадовими особами, тому що статистика... Я розумію, що сільських голів набагато більше за кількістю, ніж членів Кабінету Міністрів, наприклад. Але в будь-якому разі, навіть якщо пропорційно рахувати, то співвідношення протягнутих осіб просто неспіввимірне.

Було б гарно, якби правоохоронні органи зосередилися на вивченні, класифікації та узагальненні корупційних схем. Корупція – це особливий вид правопорушень, вчинити його одноосібно, в принципі, можна, але в більшості випадків все-таки створюються певні схеми, певні групи осіб, особливо на місцях, до яких входить дуже багато службовців з різних органів, у тому числі правоохоронних. І, власне, було б слушно, якби розглядалися не окремі випадки вчинення корупційного правопорушення, а робилися оперативні розробки, виявлялися схеми.

Потрібно зосередити увагу на тих видах адміністративних корупційних правопорушень, кількість яких найменша. Йдеться про виявлення правопорушень, вчинених правоохоронцями, суддями, зловживання повноваженнями службовою особою, юридичною особою приватного права. За кількістю суб'єктів, притягнутих до відповідальності, їх також найменше.

Сьогодні вже звучала ця пропозиція, але скажу: необхідно вжити заходів до обов'язкового здійснення аналізу та узагальнення правозастосовної практики у справах, пов'язаних з корупцією, обміну цією інформацією та її оприлюднення. Ми проаналізували величезну кількість судових справ, і в тотожних справах виносяться абсолютно різні рішення. Було б добре, якби розроблялися методичні роз'яснювальні матеріали для формування єдиної практики у справах, пов'язаних з корупцією, за кожним видом корупційних правопорушень залежно від тих проблем, які виявляються. Наприклад, у даному разі вже є якесь узагальнення, визначено певні проблеми, можна з ними працювати.

Ще одна проблема – треба приділити особливу увагу питанню відшкодування збитків, завданих корупційними правопорушеннями. За даними Генеральної прокуратури України за 2011 рік (тільки за офіційною статистикою), тільки 44,3 відсотка збитків відшкодовано. За 2012 рік – 62 відсотки. Динаміка є, але ми бачимо, що навіть у тих випадках, коли виявляють правопорушення, шкоду не відшкодовують. Над цим потрібно працювати.

Щодо вдосконалення практики застосування антикорупційного законодавства судами. Тут є найбільша проблема, тому що немає однакового застосування судами, наприклад, правил обґрунтування судового рішення. Взагалі немає посилань на Закон України “Про засади запобігання і протидії корупції”, є посилання на недіючий закон. Тобто, скажемо делікатно: практика застосування антикорупційного законодавства потребує покращення, щоб

забезпечити однакове застосування судами норм, які стосуються звільнення особи від покарання. У тотожних ситуаціях вони деколи різні. Добре, якби забезпечили однакове застосування судами кримінального закону в часі. Знову-таки, є зовсім різні справи.

Є декілька понять, які судами трактуються по-різному. Тому треба так само уніфікувати цю практику. Наприклад, використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй відомою у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Потім, як не дивно, щодо сільської місцевості. В одних випадках суди вважають, що до сільської місцевості належать і селища, в інших випадках – тільки села. І людей притягують до відповідальності. Сфера охорони здоров'я теж по-різному трактується судами.

І пропозиції, які стосуються всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Необхідно вжити заходів до належного функціонування інституту дисциплінарної відповідальності. Ми всі знаємо, що стаття 22 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” визначає, що особи, які вчинили корупційне правопорушення, мають бути звільнені з роботи. Однак за статистикою Генеральної прокуратури України, звільнені тільки 23 відсотки осіб, притягнутих до дисциплінарної відповідальності у 2011 році, і тільки 20 відсотків осіб, притягнутих до відповідальності у 2012 році. Тобто зрозуміло, що практика діяльності в цьому напрямі всіх органів державної влади потребує покращення.

Наразі дякую, перепрошую, що так дуже швидко, не хочу займати час.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. У вас ґрунтовне дослідження, думаю, що ми використаємо його у своїй практичній діяльності. Хоча тут, знову-таки, є декілька дискусійних моментів. Треба говорити, напевно, не про розмежування адміністративного проступку і кримінального діяння, а, скоріше, взагалі про криміналізацію корупції, тому що цього вимагають від нас міжнародні документи, до яких приєдналася Україна.

У КПК введено абсолютно новий інститут – кримінальний проступок. Тож треба говорити якраз про формалізацію, наповнення змістом цього інституту, у тому числі й корупційними діяннями. І тоді ми будемо мати абсолютно чітку, закінчену картину. Але поки що треба все-таки йти вперед, а не відступати назад. Дякую.

Ми вже почали говорити про оцінку антикорупційної політики і Державної програми щодо запобігання і протидії корупції, і у нас є представник органу, який відповідає за вироблення державної антикорупційної політики. Тож я надаю слово головному спеціалістові відділу антикорупційної політики Департаменту антикорупційного законодавства та законодавства про правосуддя Міністерства юстиції України Білій Олені Валеріївні. Прошу.

БІЛА О. В., *головний спеціаліст відділу антикорупційної політики Департаменту антикорупційного законодавства та законодавства про правосуддя Міністерства юстиції України.* Дякую за запрошення, за увагу до Міністерства юстиції. Оскільки я підготувала велику промову, але вже багато на що тут звертали увагу, зупинюся на тому, до чого я вважаю за потрібне повернути увагу.

Справді, такі зустрічі з громадськістю дуже корисні, особливо в період, коли, як ви знаєте, до 15 квітня Міністерство юстиції як уповноважений орган має оприлюднити звіт про виконання Державної програми запобігання і протидії корупції. Говорити сьогодні, наскільки ця програма виконана чи не виконана, мені досить складно, оскільки зараз якраз такий момент, коли ми зібрали інформацію (це велика купа листів) і тепер якось її впорядковуємо, готуємо цей звіт, включаючи статистику, яку вже оприлюднили правоохоронні органи.

Я хотіла б звернути увагу саме на роль громадськості у виконанні державної програми. Взагалі, новий Закон України “Про засади запобігання і протидії корупції” (думаю, ніхто цього не заперечуватиме) кардинально змінив підхід до подолання такого явища, як корупція. Тобто вже багато років ми з вами мали каральні засоби, а тепер цей закон дає нам змогу розпочати займатися саме запобіганням, створювати такі умови, коли буде не вигідно і не буде можливостей вчиняти корупційні правопорушення. Гадаю, що саме в цьому аспекті роль громадськості має бути найактивнішою.

Звісно, я не переказуватиму розділи державної програми. Вона готувалася досить швидко і, можливо, має багато недоліків, але ми намагалися спільно з громадською організацією, яку вже згадували, внести зміни до неї, розроблений проект постанови Кабінету Міністрів. Ми сподіваємося, що все-таки на етапі підготовки результатів виконання програми ми ще раз зберемося з громадськими організаціями, у нас буде ще одна зустріч. Можливо, ми зможемо... Насамперед, покажемо проект, який ми розробили. І я хочу звернути увагу, що там основний акцент – на залучення громадськості.

Наприклад, у державній програмі передбачається розроблення регіональних програм і залучення громадськості до моніторингу реалізації цих регіональних програм (по областях). Я сподіваюся, що це буде справді гарний крок, оскільки на місцях видно краще, знають краще, і це конкретніші кроки, які можна зробити й обговорити.

Однак все-таки повертаюся до того, що я почала говорити про роль громадських організацій. Результати дослідження, які ми використовували під час підготовки, свідчать про те, що корупція – це не лише законодавча проблема, це й проблема психології, сприйняття суспільством.

Я досить часто читаю лекції, веду роз’яснювальну роботу, тому цікавилася історією. Так, у Великобританії перший закон про боротьбу з корупцією

прийнятий 1888 року. Ми розуміємо, що за цей час змінилася психологія і сприйняття. Наш закон діє півтора року, це, звісно, мало, але є результати. Ми знаємо, що багато недоліків. Тому у сприйнятті суспільством цього закону, який спрямований не проти громадян, а покликаний допомогти подолати ці проблеми, теж вагома роль громадськості, зокрема у роз'яснювальній роботі, хто є суб'єктами відповідальності.

Я кажу про це, оскільки буваю на прийомі громадян, бачу людей, бачу справи. Окремі люди інколи справді не розуміють... Говорити, що треба вчитися – це ж не підхід. Тому я прошу громадські організації звернути увагу саме на цей момент, шукати якісь шляхи...

Критика – це досить добре. І сьогодні я сподіваюся, що почую багато пропозицій. Я все занотую, для того щоб ми це передбачили, коли будемо вносити зміни до державної програми.

Окремі кроки, справді, вже зроблені. Сьогодні на засіданні Кабінету Міністрів мали розглядати (я не знаю результат, бо коли сюди йшла, ще не було результату) проект закону про внесення змін до Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”, який передбачає певною мірою усунути недоліки, які згадували, і стосовно близьких осіб, і щодо роботи в сільській місцевості. Звичайно, акцент робиться на декларації, яку, як ви знаєте, ми мусимо подати до 1 квітня. А потім що з нею? Який ефект, так? Проста є ідея – оприлюднити на порталі. Але хтось має аналізувати ці декларації, для того щоб робити висновки. І головне, не треба забувати, що декларація для того, щоб виявляти конфлікт інтересів. Маю сподівання, що цей проект закону підтримає Кабінет Міністрів і він буде внесений до Верховної Ради.

З приводу посилення відповідальності. У Верховній Раді вже є проект закону, він розглядався у комітетах, щодо криміналізації хабарництва. Ви знаєте, є проект закону про запровадження відповідальності за корупційні правопорушення юридичних осіб. Це питання дискусійне, але це не означає, що його не треба обговорювати, оскільки приклади в інших країнах є.

Це коротко про аспекти, про які говорили. Я сподіваюся, що ми зможемо зібратися і після того, як буде готовий звіт про виконання державної програми, детальніше його обговорити. Можливо, треба справді за напрямками, оскільки є багато специфічних питань, які я чую в пресі. Іноді кажуть: який нам зиск з того, що в програмі передбачено, наприклад, запровадження електронних медичних карток? Справді, якщо слово “корупція” там звучить, ніхто на це не звертає уваги. Але ті, хто колись стикався з тим, щоб отримати елементарну довідку, знають, скільки треба пройти, скільки дати... Тому такі заходи теж дуже важливі.

І, завершуючи, я ще раз хочу звернутися до представників громадськості, що ми відкриті до конструктивних пропозицій. Щоб це були не просто заклики, а конкретні пропозиції і шляхи їх реалізації.

Дякую за увагу. Сподіваюся почути від вас якісь конкретні ідеї, які ми в подальшому зможемо втілити.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Я хочу надати слово якраз громадськості, яка оцінює державну антикорупційну програму і стратегію. Слово має Хмара Олексій Сергійович, президент громадської організації “ТОРО”.

ХМАРА О. С., президент громадської організації “ТОРО”. Вітаю, колеги! Мене звати Олексій Хмара, я представляю *Transparency International* в Україні. Сьогодні про нас часто говорили і, напевно, не дарма.

Знаєте, я хочу почати трохи з іншого. Я, коли сьогодні йшов на це зібрання, пробирався через велику кількість автомобілів. І якщо дозволите, я вдамся до такої автомобільної тематики, аби ми всі розуміли, про що йдеться.

Взагалі, оцінюючи автомобіль, ми часто звертаємо увагу на його зовнішність, на дизайн кузова. У нашому випадку ми говоримо про дизайн антикорупційних законів, зокрема базового. Це, звичайно, добре, це формує наше приязне або ні ставлення до цього автомобіля, бажання чи небажання володіти ним. Але люди, які практики, знають, що автомобіль – це засіб пересування, і головне в ньому – двигун і трансмісія. Правда, друзі? Тобто якщо в тебе двигун надійний, якщо він працює добре, то ти можеш на ньому далеко заїхати, а якщо ні, то, на жаль, цього не трапиться.

Коли ми говоримо про державну антикорупційну політику, роль кузова виконує все-таки антикорупційний закон, а от роль двигуна – державна антикорупційна програма. Якщо вона добре розроблена, якщо вона працює стабільно, ми будемо рухатися в цій антикорупційній політиці, якщо ні – то не завжди.

І, власне, сьогодні я хотів би говорити про результати так званої незалежної діагностики стану українського автомобіля, який називається “державна антикорупційна політика”, зокрема “державна антикорупційна програма”. Діагностика не передбачає критики або не критики, вона просто констатує факти. Погоджуетесь, колеги? Тому я сьогодні хочу говорити, власне, про факти.

П’ять важливих фактів про антикорупційну програму ви можете прочитати у розданих матеріалах, практично всі їх мають. Особливо повторюватися не буду. Але якщо говорити про загальну результативність програми, то вона, на жаль, після двох років і трьох місяців виконання поки що не перевищує 54 відсотки. І проблема не так у тому, що в нас ніхто не хоче з корупцією

боротися, як у тому, що реально органи часто не мають достатніх повноважень. Окрім Міністерства юстиції та Міністерства внутрішніх справ мало хто може похвалитися належною ресурсною підтримкою для виконання програми, зокрема кадровою.

Друга причина неуспіху полягає в тому, що сама програма так була складена. Ну, знаєте, деталі не дуже якісно підігнані в нашому автомобілі, дорогою випадають і доводиться час від часу лагодити на ходу. Заходи програми інколи суперечать один одному, частина з них взагалі не пов'язана з питаннями протидії корупції. Це не означає, що вони погані, вони просто не стосуються цієї сфери. І тому лежать собі в багажнику нашого автомобіля, який їде українськими дорогами.

Якщо говорити про помилки, інколи такі трапляються. Абсолютно слушно сказала колега з Мін'юсту, доволі швидко готувалася програма, через що, ну, не встигли все вичитати. Зокрема, мені приємно, що серед нас є представник Військової служби правопорядку, який нарешті може, я думаю, засвідчити, що 8 з 11 заходів, які вони виконують, вони фактично виконують, але вони не називаються Військова служба з правами, як написано в Державній антикорупційній програмі. Таких огріхів вистачає.

Якщо говорити про гроші – оце найбільша біда, друзі. Ви знаєте, можна мати чудовий автомобіль, але якщо бензину немає, він не їде. Правда? Його штовхати доводиться. От у нас саме така штука. Ми маємо чудовий автомобіль, майже “Лексус” (колеги, це не реклама, це просто для розуміння), але водіям доводиться його штовхати, причому ззаду і по наших українських дорогах.

Грошей на програму немає. Понад 800 мільйонів гривень бюджет пропонують шукати самим. Ну, добре, ті, хто має пістолет і погони, можуть покрутитися, гроші знайти. Але не всі такі. Через це, колеги, державна антикорупційна програма практично не виконується через банальний брак ресурсів на її втілення.

І якщо говорити про участь громадськості, так, дійсно, вона інколи спостерігається. Окремі лідери або організації час від часу інформують про те, що робиться, і важливі речі роблять у цій сфері. Проте, колеги, відкритого і постійного діалогу, на жаль, немає.

Дійсно, зараз Міністерство юстиції збирається напрацювати ряд змін до тексту антикорупційної програми. Зокрема, в частині участі громадськості. Але, знаєте, це дуже нагадує оживлення трупа, коли ми самі не справляємося і вирішуємо долучити всіх сусідів по вулиці. Справа благородна, але все-таки труп треба закопати і піти в інші справи.

Тому, друзі, закінчуючи образні речі, хотів би сказати, що конкретно потрібно робити. Пропозицій у нас є чотири.

Пропозиція перша. Насправді, чим добрий майданчик, де ми сьогодні зібрані? І я дуже вдячний Віктору Васильовичу за це. Ми потребуємо конструктивного і відкритого діалогу обох сторін без особливої полеміки. Такий діалог дійсно потрібен, і я був би вдячний, якби парламентський профільний комітет взяв би на себе функцію модерування такого діалогу. Бо насправді сторонам треба вчити один одного, і добре, якщо є нейтральний майданчик, зацікавлений у такому діалозі. Міг виступити і представник Національного антикорупційного комітету при Президентові, але, на жаль, у нього руки до цієї справи не доходять.

Пропозиція друга, більш серйозна. Пригадуєте, колеги, розширене засідання Кабінету Міністрів, де Президент звинуватив у зриві реформ в Україні саме корупцію, і звинуватив цілком слушно. І шостим пунктом рішення стало доручення Міністерству юстиції подати оновлений зміст антикорупційної програми до травня цього року. Власне, ми дуже хочемо, щоб ці оновлення були змістовними, колеги, щоб ми не пудрили трупи, а заново запускали механізми. Тому тут банальною участю громадськості не обійтися, нам потрібно докорінно змінювати зміст багатьох розділів програми.

У вас, колеги, є ось такий матеріал, він доволі швидко готувався, ми намагалися встигнути на сьогодні. Тому прошу бути поблажливими до можливих текстових або інших помилок, вони дійсно там присутні, проте за змістом абсолютно все правда. І ви себе можете знайти у цих розділах. Ми, до речі, виділяли, що позитивне, що працює, а що заважає, в чому труднощі є на сьогодні, і що кому робити. Так ось, щоб не забирати у вас час, практично по всіх 15 розділах у нас є чіткі рекомендації, що і кому належить робити, аби зміст програми був добрим.

І на завершення, колеги, якщо дозволите, четверта пропозиція така. Насправді можна скільки завгодно говорити про добру або погану антикорупційну програму, але це лише інструмент змін, не більше. Якщо нам потрібен цей інструмент, ми приділяємо йому увагу, якщо ні – він лежатиме у нас, як запасний транспортний засіб на іржавій колії, до якого ми, можливо, повернемося у разі ядерної війни. На мою думку, все-таки треба вирішити для себе: хочемо ми їхати чи ні? З шашечками потім розберемося, почнімо їхати.

Дякую вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олексію.

Я хочу надати слово Кравчук Ірині Вікторівні – незалежному консультантові з оцінювання політики та програм, Українська асоціація оцінювання.

КРАВЧУК І. В., незалежний консультант з оцінювання політики та програм, Українська асоціація оцінювання. Добрий день, шановні колеги! Дякую

за надане слово. Спочатку я хотіла би звернути увагу на те, що оскільки сфера протидії корупції є досить політично чутливою, то якщо взяти очікувані результати виконання програми, ви побачите, що там в принципі немає як таких очікуваних результатів. Обрано значно вужчий підхід, відображено лише найменування і індикатор виконання завдань, а не результатів. Тобто там, на жаль, використовуються лише кількісні індикатори, які не відображають якісних змін у результаті реалізації програми.

Дозвольте коротко висвітлити результати моніторингу розділів I і III програми, який здійснювала громадськість.

Як ви знаєте, за розділом I “Реформування системи державного управління та адміністративних процедур” є ряд позитивних зрушень. Передовсім прийняття Закону України “Про адміністративні послуги”. Ми знаємо ряд успішних прикладів функціонування центрів надання адміністративних послуг – у Черкасах, у Вінниці.

Проте експерти відзначають, що відсутність сильного політичного лідера реформ, органу та міністра, здатних взяти на себе відповідальність за координацію реформ у цій сфері, перешкоджає реалізації таких заходів.

Існує певна конкуренція між центральними органами виконавчої влади, що надають адміністративні послуги, за владні повноваження та певне небажання передавати їх центрам надання адміністративних послуг.

Рекомендації досить детальні, вони висвітлені в матеріалах, які вам роздані, лише головні речі.

Одним з головних завдань цього розділу у перспективі мало б стати створення ефективної системи центрів надання адміністративних послуг та збільшення кількості популярних серед громадян і бізнесу адміністративних послуг, що надаються через них.

У програмі необхідно чітко сфокусувати відповідальність за впровадження елементів електронного урядування на одному з центральних органів виконавчої влади, наділивши його відповідними ресурсами та повноваженнями. Цей орган має відповідати одночасно за впровадження системи електронного документообігу, а також за створення єдиного веб-порталу адміністративних послуг. Детальніші рекомендації виписані в цьому матеріалі.

Щодо розділу III “Забезпечення доброчесності на публічній службі та службі в органах місцевого самоврядування”, то, на думку експертів, з формальної точки зору, три завдання виконані, три – частково, трьох розпочато виконання. Точніші дані, можливо, будуть у звіті, який буде опублікований Міністерством юстиції після 15 квітня.

У процесі проведення аналізу ми здійснювали опитування експертів. Отже, більшість експертів вважають, що заходи цього розділу не дуже істотно впли-

вають на зниження рівня корупції в Україні, оскільки вони вирішують другорядні завдання, коли головні питання не вирішені.

Наприклад, нова редакція Закону України “Про державну службу”, який ухвалений та відтермінований до 1 січня 2014 року, хоч і має значні позитиви, однак не вирішує ряд системних речей. У ньому не передбачене чітке розмежування політичних та адміністративних посад, не передбачене інституційне забезпечення державної служби, взагалі не згадується захист державної служби від політичного та бізнесового втручання, також він не враховує рекомендацій експертів SIGMA. Тому, на наш суб’єктивний погляд, приведення законодавства у відповідність із цим законом, можливо, має другорядне значення порівняно з тим, що потрібна, фактично, нова редакція цього закону.

Також ми не змогли знайти заплановані на 2012 рік методичні рекомендації щодо запобігання і протидії корупції в органах державної влади, які мали б бути розроблені у 2012 році. Ми їх не знайшли поки що...

БІЛА О. В. Ще готуються.

КРАВЧУК І. В. У програмі не передбачено заходів на виконання одного із завдань, передбачених у Національній антикорупційній стратегії. Був такий захід “оптимізація співвідношення рівня базової заробітної плати та додаткової заробітної плати, яка встановлюється за результатами оцінки діяльності на розсуд керівництва”. Такого заходу в антикорупційній програмі ми не знайшли, хоча в Національній антикорупційній стратегії він є.

Що працює? Однозначно: прийнятий Закон України “Про правила етичної поведінки” – це позитив, проте він має декларативний характер. На жаль, у ньому чітко не визначена відповідальність за порушення цього закону.

До заходів, які працюють, також можна віднести підготовку та підвищення кваліфікації державних службовців. Тут Нацдержслужба повідомила на наш інформаційний запит, що пройшла підготовку 19 471 особа у 34 навчальних закладах, виділено 4 545 456 гривень і 33 копійки на це. Проте оцінювання ефективності такої підготовки не відбувається. Тобто показники ефективності навчання вимірюються арифметичною кількістю осіб без належного та змістовного аналізу якості та обсягу знань, які вони отримали.

Так, є внутрішні плани заходів з протидії і запобігання корупції, проте більшість таких планів мають відносно формальний характер, не завжди визначені чіткі строки.

Що заважає? Знову-таки, ми вважаємо, що в розділі III дещо другорядні заходи передбачені, тоді як не виконуються першочергові. Остаточного не визначено щодо спеціально уповноваженого органу з питань антикорупційної політики. Розумію, що є Міністерство юстиції, але в нього дуже багато

інших завдань, які цей орган має виконувати. Незавершені адміністративна та судова реформи також цьому заважають, як стверджують експерти.

Що потрібно зробити?

По-перше, ініціювати перегляду Закону України “Про державну службу” з урахуванням рекомендацій експертів SIGMA.

По-друге, запровадити механізм оцінки ефективності навчання, проведення перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців у сфері протидії корупції, розробити механізм застосування правил етичної поведінки, заходи на виконання заходу, якого немає в антикорупційній програмі, – оптимізація співвідношення рівня базової заробітної плати та додаткової заробітної плати, яка встановлюється за результатами оцінки діяльності на розсуд керівництва.

І по-третє, передбачити на законодавчому рівні механізми врегулювання конфлікту інтересів та визначити орган, який координуватиме питання врегулювання конфлікту інтересів.

Ці рекомендації містяться в матеріалі, про який говорив Олексій Хмара, більш детально.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам, Ірино. Я хотів би сказати, що для Міністерства юстиції це просто знахідка, тому що ви, в принципі, будете готові. До чого? Як вас критикуватимуть у квітні, коли ви опублікуєте свій звіт. Можете сразу і реагувати.

Ми вже перейшли до обговорення проблем законодавства. Я хотів би надати слово Дмитру Котляру – консультантові Мережі боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії Організації економічного співробітництва та розвитку.

КОТЛЯР Д. М., консультант Мережі боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії Організації економічного співробітництва та розвитку. Дякую за надане слово. Організація економічної співпраці та розвитку – це не в Європі, не ОБСЄ, це інша міжнародна організація, яка, в тому числі, працює і у сфері запобігання і протидії корупції, покращення державного управління. Україна не є членом цієї організації, але вона бере участь у деяких ініціативах для країн – не членів, зокрема в так званому Стамбульському плані дій з протидії корупції.

У рамках цього плану дій проводиться моніторинг восьми країн, у тому числі України. Наприкінці цього року буде розпочатий третій раунд моніторингу, де системно буде оцінено заходи щодо запобігання корупції, щодо ефективної координації антикорупційної політики, щодо заходів кримінально-

правового характеру тощо. Тобто сам звіт буде готовий приблизно у березні наступного року, це буде чергова оцінка тих зусиль, які були зроблені з часу попереднього звіту у грудні 2010 року.

Я хотів би зосередитися на пункті 3 порядку денного – пріоритети у законодавчому забезпеченні антикорупційної політики – і внести деякі пропозиції, висловити своє бачення. Це не є бачення всієї організації чи бачення моніторингу, який буде, це моє особисте експертне бачення тих заходів, які могли б стати пріоритетними у сфері законодавчого забезпечення ефективної протидії корупції в Україні.

Ми розуміємо, що ці заходи обмежуються законодавством, що вони не вирішують загалом проблеми корупції. Багато сьогодні говорилося про чинники, про різні обставини, які впливають на цю ситуацію, але оскільки обмежений час, я зосереджуся на формальних питаннях законодавства: які є недоліки, і що варто було б зробити.

Вже згадувався цілий пакет законодавчих ініціатив, які вже внесені Кабінетом Міністрів або готуються, вони подаються під егідою виконання вимог Європейського Союзу, необхідних для підписання Угоди про асоціацію. Але ми пам'ятаємо, що всі ці заходи вже давно відомі та передбачені в низці інших планів дій і щодо Ради Європи, і в рекомендаціях GRECO, Стамбульського плану дій тощо.

Урядом вже внесено три законопроекти. Перший – про внесення змін до Кримінального кодексу та Кодексу про адміністративні правопорушення. Хоча дійсно в ньому міститься багато позитивних пропозицій, у тому числі щодо криміналізації деяких складів, які нині віднесені до Кодексу про адміністративні правопорушення, ці зміни мають бути доопрацьовані, оскільки там є низка технічних недоліків, наприклад, визначення неправомірної вигоди.

Велика проблема залишається в тому, що Україна ще не готова ввести справжній склад злочину – незаконне збагачення. Така стаття є у нас у Кримінальному кодексі, вона ніби також згадана у Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, але суть цієї статті є зовсім відмінною. Це не те, що передбачено світовими стандартами. Тоді як незаконне збагачення і відповідальність за незаконне збагачення – це саме ті випадки, коли державний службовець не може пояснити, звідки він взяв майно, яким він володіє чи юридично, чи фізично. Якщо він не може пояснити таке майно своїм офіційним доходом, то це є підставою для притягнення його до відповідальності. Це може стати одним з найбільш ефективних засобів для виявлення недобросовісних публічних службовців і для притягнення їх до відповідальності. При цьому існують приклади, як можна обійти проблему, яку дехто називає конституційною проблемою щодо презумпції невинуватості. Є приклад Латвії, де таке законодавство ефективно діє.

Другий законопроект – про відповідальність юридичних осіб. Він також повною мірою не відповідає стандартам. Зокрема, не передбачено те, що є в Конвенції Ради Європи щодо кримінально-правових заходів, не передбачена відповідальність у разі відсутності належного контролю з боку керівних працівників юридичної особи. Тобто є технічні питання, які слід доопрацювати до другого читання.

І третій – законопроект про вдосконалення порядку здійснення конфіскації, який також є важливим.

Вже згадувався законопроект щодо конфлікту інтересів і вдосконалення системи фінансового контролю, який теж є надзвичайно важливим. Всі розуміють, що подання і оприлюднення декларації не є достатнім. Це є дуже важливим, його слід вдосконалювати, зокрема, порядок оприлюднення декларацій, але без перевірки, принаймні вибіркової, цих декларацій, принаймні щодо тих посад, де існує найбільший ризик корупції, цей інструмент не буде ефективним.

Ті заходи, які пропонуються в урядовому законопроекті (як я чув, оскільки він ще не оприлюднений і не виносився на офіційне обговорення), децентралізована система перевірки декларацій, якщо вона здійснюватиметься в тих самих державних органах, працівники яких подають декларації, не будуть ефективними. Можемо собі уявити, як декларацію міністра чи заступника міністра перевірятиме кадрова служба цього міністерства. Навряд чи такий контроль буде дієвим та ефективним.

З цього приводу існувало кілька інших законодавчих ініціатив. У парламенті минулого скликання були підготовлені, в тому числі за підтримки донорських організацій, досить детальні пропозиції, які слід буде врахувати і вдосконалити те, що надійде від уряду.

Великий блок питань – фінансування політичних партій, забезпечення прозорості такого фінансування, забезпечення прозорості фінансування виборів. Ще в січні 2012 року Президент визначив, що це питання слід буде вирішити чомусь лише у серпні 2013 року. Ми вже наближаємося до серпня 2013 року. І, мабуть, десь наприкінці липня почнемо готувати відповідний законопроект.

Хоча був звіт GRECO ще в листопаді 2011 року, де зверталася увага, що це велика прогалина. Що в Україні, по-перше, відсутнє державне фінансування політичних партій, що стимулює корупційний вплив на партії, а по-друге, відсутня ціла низка засобів контролю за фінансуванням політичних партій і за забезпеченням прозорості. Це питання має стати пріоритетним. Хоча воно й несе багато політичних ризиків, без цього ми не зможемо просуватися далі в напрямі боротьби з корупцією на політичному, а не на побутовому рівні.

Існує ціла низка проблем, пов'язаних з інституційним забезпеченням протидії і запобігання корупції в Україні. Вже згадувалося, що відсутній ефек-

тивний державний орган, який здійснював би координацію, формування та реалізацію антикорупційної політики.

Національний антикорупційний комітет при Президентові України не є таким органом, він не існує в реальності, це якесь віртуальне утворення. Про нього звітують GRECO, там кілька разів помилково приймали ці звіти за реальність і давали більш-менш позитивну оцінку. Але ми розуміємо, що цей орган є недієвим. Тобто слід знаходити новий підхід і нову модель. Міністерство юстиції визначено тимчасовим органом. Це питання можна також розглядати в контексті забезпечення контролю за деклараціями, за конфліктом інтересів, і, наприклад, використати досвід деяких країн, де створені комісії з питань доброчесності, які комплексно займаються питаннями превентивними і мають певні функції з проведення адміністративних розслідувань.

Для протидії і особливо для запобігання корупції визначальним є питання прозорості доступу громадян до суспільно важливої інформації. Хоча у нас за останніх кілька років у цьому напрямі був певний поступ, пов'язаний з прийняттям і втіленням Закону України “Про доступ до публічної інформації”, тим не менше, залишається ще багато питань, які потрібно вирішити.

Найпершим з них є законопроект №0947, що нині перебуває на розгляді Верховної Ради, який вносить зміни до 57 законодавчих актів, приводячи їх у відповідність із Законом України “Про доступ до публічної інформації” та Законом України “Про інформацію”.

У тому числі цим законопроектом передбачено, що ті декларації, які в обов'язковому порядку оприлюднюються у друкованих виданнях... Ми чули, наприклад, що судді сумлінно їх оприлюднюють у друкованих виданнях, але просто ці видання ніде взяти. Тобто треба або йти в бібліотеку, або просити тих самих суддів, щоб вони надали копії. А вони скажуть: ідіть у бібліотеку, шукайте. Тому ці декларації (це не тільки суддів, це всіх стосується) повинні оприлюднюватися в Інтернеті, і цей законопроект це передбачає, це вже прийнято в першому читанні.

Ще одне питання, передбачене цим законопроектом, – розкриття реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення. Є ціла низка питань, зокрема, щодо відкритості місцевої влади, органів місцевого самоврядування, які цим законопроектом пропонується врегулювати, і щодо яких до другого читання громадськість має нагоду внести свої пропозиції, щоб ще більше користі було від цього законопроекту. І тому він також має стати пріоритетним у плані антикорупційної політики.

Це може стати не першим, а наступним кроком, але слід вже думати і про подальші кроки. І це, на мою думку, повинна бути дискусія про необхідність

розкриття всіх державних реєстрів стосовно майна. Ми повинні провести роз'яснювальну кампанію, щоб пояснити, що навіть якщо йдеться про інформацію про майно фізичних осіб, скажімо, про володіння земельною ділянкою чи нерухомістю... В суспільному інтересі для запобігання корупції надзвичайне значення матиме відкриття, скажімо, земельного кадастру, всіх інших реєстрів, які фіксують право власності на певне майно чи якісь інші майнові права.

Ще однією важливою темою може бути відкриття інформації про платежі, які сплачують видобувні компанії, всі приватні компанії, що отримали дозволи на видобуток газу, нафти, інших корисних копалин в Україні і відповідним чином сплачують рентну плату, податки і збори. Вся ця інформація є суспільно корисною, і слід законодавчо закріпити вимогу щодо її відкриття та оприлюднення, оскільки на сьогодні вона захищена комерційною таємницею.

Я також вважаю, що антикорупційна експертиза на рівні парламенту – дуже корисна річ. Нині така експертиза проводиться в уряді, але ніхто не бачить її результатів, і ми не можемо оцінити, чи врахував уряд висновки, які були зроблені. Тому проходження ще одного рівня контролю, принаймні вибіркового, за тими питаннями, які є особливо чутливими для корупції, там, де йдеться про повноваження, про розподіл бюджетних чи інших ресурсів, дуже важливо. І якщо Комітет зможе провести ці зміни, а потім організувати таку роботу, то це буде надзвичайно корисним.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Дмитре, за ґрунтовну доповідь з визначенням напрямів діяльності.

Я хотів би сказати, що дуже приємно, що пріоритети у нас збігаються, і дуже багато питань, які тут порушувалися, вже виносилися і на порядок денний у Комітеті, внесені і проекти законів, зокрема щодо публічності реєстрів осіб, притягнутих до відповідальності за корупційні правопорушення. Одноголосно підтримані в Комітеті проекти законів про Національне антикорупційне бюро і про спеціальну перевірку осіб Національним антикорупційним бюро. Тому ті пріоритети, які ставить громадськість, Комітет теж ставить собі на порядок денний. І дуже добре, що вони починають збігатися. І дуже добре, що ми починаємо налагоджувати нормальний діалог.

Я хочу надати слово народним депутатам, які присутні на нашому засіданні. Слово має заступник Голови Комітету Віталій Григорович Ярема.

ЯРЕМА В. Г. Добрий день, пані та панове! Я представляю політичну силу, яка називається “Батьківщина”, за яку проголосували чверть виборців нашої країни, і буду говорити деякі речі від політичної сили і від себе, звичайно.

Я дуже дякую Дмитрові Котляру, який наголосив на дуже важливих проблемах боротьби з корупцією в нашій країні і чітко вказав, що треба робити. Але хто цим буде займатися? Як ми будемо це реалізовувати? На сьогодні, мені здається, в нашій країні це є проблемою.

З самого початку нашої наради Віктор Васильович сказав про те, що ми сьогодні поговоримо на професійному рівні, не будемо політизувати це питання. Але корупція – це таке явище, яке сьогодні вразило практично всю нашу економіку, все наше суспільне життя, і не виносити його на політичний рівень неможливо.

Тому що те, що сьогодні відбувається в соціальній сфері, з інвестиційним кліматом, з економікою, врешті-решт, що сьогодні відбувається з дорогами (тут колега говорив про транспорт, я, так би мовити, продовжу) – це все ознаки корупційності нинішньої влади, і не говорити про це неможливо.

У 2012 році Україна посіла 144 місце серед 176 країн світу за рівнем корупції, набравши 26 балів із 100 можливих, за даними міжнародної антикорупційної організації *Transparency international*. Такий результат Україна має завдяки зусиллям правлячого режиму, який за короткий час зосередив максимум влади у своїх руках та вчинив розправу над політичними опонентами. Критичний рівень корупції сьогодні призвів до того, що все суспільство проти волі змушене обслуговувати інтереси корупційної моделі влади.

Системний характер корупції в Україні є фактом очевидним. Громадяни розуміють, що ієрархія корупціонерів тепер вибудована чітко вертикально, тому громадянське суспільство дало цій ієрархії конкретну назву – “сім’я”. Отже, системна корупція в Україні, фактично, є лише однією успішно реалізованою програмою авторитарного політичного режиму, це дітище сьогоднішньої влади та олігархів.

Ми говоримо про корупцію серед сільських голів, але чомусь не зачіпаємо корупцію у вищих ешелонах влади. Завдяки цим зусиллям знищено конкурентне середовище в економічній сфері. В Україну надходить нуль інвестицій. За останні три роки близько 400 тисяч малих і середніх підприємств припинили своє існування у зв’язку з неможливістю займатися бізнесом сьогодні в Україні. Закріплено монополії шляхом підтримки олігархів, які виявляють повну лояльність до режиму. Приклад: якщо пам’ятаєте, нещодавно в засобах масової інформації пролунало, що Київенерго, яке сьогодні належить олігарху Ринату Ахметову, збирається відключити електроенергію Київському метрополітену. Уявіть собі, в чиїх руках сьогодні перебуває наша економіка, і які загрози це становить для нашого суспільства.

Встановлено повну залежність судових та правоохоронних органів від волі Президента, який за їх допомогою намагається повністю знищити здорову суспільну альтернативу його правлінню. Важливою умовою забезпечення життєдіяльності “сім’ї” є кругова порука наближених до Президента осіб та дотримання ними елементів кримінальної субкультури мафіозного типу. Нанівець зведені умови забезпечення прозорості в діяльності вищих посадових осіб держави, оскільки на ключові посади упродовж кількох років призначалися люди за принципом особистої відданості. Фактично, “сім’я” цілком підпорядкувала своїм інтересам легальну систему управління, а подекуди навіть замінила її.

Оскільки системна корупція прагне до повного забезпечення вигідних та оптимальних умов для свого існування, вона вступила у відверте протистояння з українським народом. Насамперед через маніпуляції у сфері правотворчості, погано замасковані популістськими гаслами. Внаслідок такої діяльності влади знищено не лише конкуренцію в економіці, а й конкуренцію ідей, яку замінили сюжетами підконтрольних олігархам телеканалів.

Нещадно грабуються бюджетні кошти тими корупціонерами, які отримали право на власне збагачення, за умови принесення стабільного кримінального доходу “сім’ї”.

Під гаслами покращення життя зросла майнова нерівність, збільшилася кількість людей за межею бідності та розвивається список українських мільярдерів.

Створення Указом Президента України № 890 Національного антикорупційного комітету як консультативно-дорадчого органу при Президентові остаточно завершило оформлення піраміди системної корупції в Україні. Відомо, що будь-яка антикорупційна кампанія приречена на поразку без керівництва зверху і прикладів її з боку правлячої еліти. В Україні особа, яка очолила Національний антикорупційний комітет, фактично має в користуванні власний феодалський уділ, приблизна вартість якого перевищує 100 мільйонів доларів. Отже, режим не лише визнав факт системної корупції, а й очолив цю систему, проте явно не для того, щоб боротися з самим собою.

Марно сподіватися, що кримінальному переслідуванню будуть піддані особи, які сьогодні задіяні в корупції та належать до внутрішнього кола правлячого режиму. Адже вони роблять це з його санкції та під пильним наглядом. Лише зміна цієї корумпованої моделі створить умови для подальшого оздоровлення суспільних відносин. Україна потребує докорінної зміни форми державного управління.

Що необхідно зробити? Повернути українському народу Конституцію України в редакції 2004 року. Коли було протистояння між гілками влади. Коли був парламентський контроль, реальний контроль за підрозділами, які

здійснюють роботу по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю. Сьогодні цей контроль нівельований. І ті законопроекти, які ми сьогодні ухвалили на засіданні Комітету, я сподіваюся, депутати підтримають за відповідних обставин. Треба трошки змінити ситуацію, і антикорупційне бюро запрацює, і будуть позитивні результати у боротьбі із справжньою корупцією, а не з сільськими головами.

Створити правове поле для діяльності Національного антикорупційного бюро, підконтрольного та підзвітного парламенту. Забезпечити його законним інструментом для викорінення корупції, насамперед у вищих ешелонах влади.

Я ось прочитав у довідці, що 90 відсотків фінансових ресурсів, які були передбачені на реалізацію антикорупційної програми, виділено Міністерству охорони здоров'я на запровадження електронного обігу медичних карток. Сьогодні владі не потрібна боротьба з корупцією!

І як приклад системної корупції наведу ситуацію з “Гостинним двором” на Контрактовій площі у столиці України, яка здійснювалася і тепер відбувається на очах у всього суспільства. У 2012 році завдяки членам Кабінету Міністрів, народним депутатам України цей об’єкт національної культурної спадщини незаконно виведений із списку підприємств, які є пам’ятками історії та архітектури. І сьогодні люди, громадські організації, які відстоюють інтереси цієї будівлі, не хочуть її передавати у приватну власність, протистоять корупціонерам, піддаються величезному тиску з боку правоохоронних органів. Не розбирається ні прокуратура, ні міліція з тим, яким чином цей об’єкт був виключений з переліку охоронюваних об’єктів. Затримують народних депутатів, представників громадськості, адвокатів за непокору злодіям, які хочуть заволодіти цим майном. Це якраз є прикладом системної корупції в нашій країні.

Нам сьогодні треба вжити максимальних заходів, особливо на політичному рівні, змінити цю владу, для того щоб у нас запрацювало законодавство у сфері боротьби з корупцією.

Дякую за увагу і готовий до співпраці з усіма громадськими організаціями, які подаватимуть пропозиції нашому Комітету. Дякую всім.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Віталію Григоровичу.

Слово має Юрій Богданович Дерев’янка – голова підкомітету з питань контролю за дотриманням законодавства у сфері боротьби з організованою злочинністю і корупцією органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Будь ласка.

ДЕРЕВ’ЯНКО Ю. Б., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією (одно-

мандатний виборчий округ №87, Івано-Франківська область, самовисувач). Шановний Вікторе Васильовичу! Шановні учасники “круглого столу”! Багато незалежних організацій дали свою оцінку стану корупції в Україні. Додатково до того, що було сказано, я хотів би ще навести оцінку відомої аудиторської компанії *Ernst & Young*, яка у своєму дослідженні повідомила, що Україна увійшла до трійки найкорумпованіших країн, нарівні з Бразилією та Колумбією.

Коли ми говоримо про корупцію і про ті успіхи, які ми отримали за останніх кілька років, складається враження, що ми багато про це говоримо, а реальних успіхів мало. Тому що навіть громадськості нав’язується думка, що це якась ментальна наша українська особливість – корупція. Проте всі ми – вихідці з колишнього Радянського Союзу, і якщо подивимося на такі країни, як Грузія, до прикладу, де так само ментально всі були в одній радянській сім’ї, то коли в Грузії була політична воля боротися з корупцією, це явище дуже швидко, буквально за кілька років, почали долати.

Тому серед основних причин ганебного явища корупції найважливіша, на мою думку, – відсутність політичної волі. Ця політична воля відсутня у найвищих посадових осіб держави, тому що за наявності політичної волі результати були б зовсім іншими.

Друга причина – повна безкарність і можливість посадових осіб зловживати своїм службовим становищем і в такий спосіб збільшувати свої статки. Як ви знаєте, природа корупції – це збільшення статків (майно у будь-якому вигляді, кошти, матеріальні цінності). А сьогодні, коли практично всі посади купуються, від звичайного районного чиновника до високопосадовця, і про це всі говорять, людина, яка отримує посаду, починає працювати в тому числі і в корупційних цілях. І ви знаєте, що розмір заробітків на державних посадах вимірюється, власне, значущістю посади, чим вона вища – тим більше нулів у хабарах, які отримує посадовець.

Сьогодні чиновники формально декларують своє майно, але ми розуміємо, що вони декларують не все те майно, яке мають, і держава не має сьогодні законодавчих підстав для того, щоб контролювати і робити перевірку, чи все майно задекларовано.

Неможливо сьогодні згідно з чинним законодавством проконтролювати відповідність того, що задекларовано, і того, що фактично є насправді, застосовуючи будь-які методи, прямі і непрямі. Ми маємо сьогодні абсолютно недостатню публічність інформації щодо майна, задекларованого державними службовцями, тож у громадськості складається абсолютно стійка і переконлива думка, що щось приховується. Бо якщо державний службовець чесний і чесно задекларував усі свої майнові статки і доходи, то який сенс це приховувати або не оприлюднювати?

Мова йде, в тому числі, і про судову гілку влади, яка формально оприлюднює цю інформацію через свої спеціалізовані видання, яких ніде не можливо отримати, про це вже говорили представники громадськості. Чомусь це не можна зробити в доступний спосіб на офіційному веб-сайті, щоб громадяни могли отримати інформацію про доходи і майно тих чи інших чиновників.

Тому як законодавчий орган ми повинні, безумовно, вдосконалити законодавство у сфері запобігання і протидії корупції, а саме:

- 1) зобов'язати податкові органи здійснювати контроль за правдивістю даних, наведених у деклараціях;
- 2) посилити відповідальність і за несвоєчасне подання декларації, і за невідповідність даних, які подаються в декларації, фактичному стану справ;
- 3) забезпечити прозоре декларування корпоративних прав і цінних паперів.

Коли ми говоримо про корпоративні права, то сьогодні в декларації ми маємо тільки один рядок – загальна сума. Це має бути чітко розмежовано: корпоративні права щодо тих чи інших юридичних осіб, які беруть активну господарську участь, у тому числі навколо тих чи інших службовців, і так само емітенти цінних паперів із зазначенням їх номінальної вартості.

Сьогодні ми декларуємо і за себе, і за своїх родичів в одній декларації доходи і майно. На мою думку, це треба так само чітко розділити. Повинен бути обов'язок усіх близьких осіб особисто декларувати свої доходи і витрати. Власне, на це й спрямовані законопроекти №2580 і №2581, які передбачають вирішення таких питань.

Перше – близькі особи державного службовця повинні мати обов'язок декларувати своє майно та статки окремо і подавати відповідну декларацію.

Друге – декларації повинні подаватися державними службовцями не у відділ кадрів, а крім того, ще й до Державної податкової служби, задля того щоб Державна податкова служба могла робити перевірку. Ці перевірки мають здійснюватися прямими і опосередкованими методами, для того щоб виявляти майно, яким користується державний службовець.

Третє – податкова служба як орган, до якого потрапляють всі декларації державних службовців, повинна протягом 60 днів оприлюднювати на офіційному веб-сайті відомості, що містяться в декларації державних службовців, з урахуванням застережень законодавства про персональні дані.

Четверте – ми повинні чітко і значно розширити обсяг інформації щодо корпоративних прав, цінних паперів, а також фінансових зобов'язань державних службовців усіх рівнів. Мова йде про кредити, позики, незалежно від того, бралися вони чи надавалися. Задля того, щоб було чітко зрозуміло,

якими підприємствами володіє державний службовець або цінними паперами яких емітентів він володіє.

П'яте. Цим законопроектом передбачається також введення обмежень щодо отримання подарунків від фізичних і юридичних осіб. Такі обмеження мають стосуватися не тільки державних службовців, а й їхніх близьких осіб.

І останнє – зміни до Кодексу про адміністративні правопорушення про посилення відповідальності за неподання декларації і за подання недостовірної інформації.

Ви знаєте, я вважаю, якщо ми будемо більш прозоро демонструвати суспільству те, що ми як державні службовці отримуємо, заробляємо і те, що ми маємо, не приховуючи в будь-який технічний чи інший спосіб, відповідно і довіра до кожного рівня державної служби буде набагато вища. Це перше.

Друге. Якщо це буде доступно для громадськості, то я переконаний, що громадськість буде більше залучатися і долучатися, у тому числі до діяльності правоохоронних органів, які займаються боротьбою з корупцією, щодо надання інформації про те, чим користується той чи інший державний службовець. Можливо цю інформацію оперативно отримати з відкритих джерел, маю на увазі у тих громадських активістів і громадян, які хочуть сприяти тому, щоб у нас з корупцією справді велася боротьба.

Тому я вважаю, що ці всі законодавчі ініціативи, які ми хочемо прийняти, є важливими, але ще більш важлива наявність політичної волі вищого керівництва держави забезпечити цю боротьбу, а не створювати вертикально інтегровані угруповання чи утворення, які працюють на те, щоб боротися з корупцією на низовому рівні і абсолютно не боротися з корупцією на рівні високому.

Дякую вам за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Юрію Богдановичу.

Осуховський Олег Іванович – голова підкомітету з питань міжнародного співробітництва у сфері боротьби з організованою злочинністю і тероризмом та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Будь ласка.

ОСУХОВСЬКИЙ О. І., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією (одно-мандатний виборчий округ №152, Рівненська область, політична партія “Всеукраїнське об’єднання “Свобода”). Вітаю, шановне товариство! Дуже багато сьогодні було сказано, звичайно, я підтримую своїх колег. Корупція сьогодні в державі набула надзвичайного поширення: починаючи з Межигір’я, закінчується селом, дільничним інспектором міліції, сільським головою. І ми

сьогодні для того зібралися спільно з громадськими організаціями, щоб вирішувати цю проблему.

Думаю, що ми як народні депутати України будемо корисні для того, щоб втілювати законодавчі ініціативи, які ви подасте, які ми вже подали сьогодні і працюємо над новими законодавчими ініціативами щодо протидії корупції.

Звісно, корупція серйозно впливає на економічне становище України. Один з найбільших наших інвесторів – Європейський банк реконструкції і розвитку, який у 2012 році проінвестував в Україну 1,2 мільярда доларів в рамках 35 проектів. Нещодавно заступник директора ЄБРР в Україні Грем Хатчисон заявив, що банк не фінансуватиме Україну, якщо не буде подолана корупція. Ми бачимо, що інвестори краще ідуть у Росію, в Білорусь, в інші країни, але не в Україну. Тому що в Україні корупція і в судовій гілці влади, і в податковій, митній, правоохоронній сфері. Тому ми й маємо 144-те місце у світі і є однією з найбільш корумпованих держав світу.

Наведу вам такий приклад. Ще будучи депутатом Рівненської обласної ради, я подав запит до Контрольно-ревізійного управління Рівненської області щодо корупційних схем неефективного використання коштів. Знаєте, що з'ясувалося? За два роки у Рівненській області неефективно використано, а по-народному – вкрадено, 700 мільйонів гривень. Це невелика Рівненська область! То можемо собі уявити, як розкрадаються кошти у межах держави. Це і тендерні закупівлі, й інше.

Я думаю, що спільно з громадськими організаціями ми будемо впливати на правоохоронні органи. Так, треба вдосконалювати і новий КПК, де він не дає працювати. Тому що правоохоронні органи мають займатися основним завданням – процесуальними документами, які мають погоджувати з судами, із прокуратурою. Знаєте, день стояти в черзі у прокуратурі. Таке враження, що все створено для того, щоб нічого не робити і не боротися з корупцією. Звичайно, потрібно вносити зміни до КПК і приймати нові законопроекти, щоб боротися з корупцією. Сподіваюся, що так і буде, що ми спільно з громадськістю зробимо все для того, щоб максимально винищувати корупцію в Україні.

Дякую вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олегу Івановичу.

У принципі, ми надали слово всім, хто бажав виступити. Але у нас є ще дві людини, які записалися на виступ, і я думаю, що ми надамо їм слово, хоча вже трохи перебрали час. Якщо можна, дуже коротко.

Бичковський Юрій Олегович – голова правління Херсонського міського об'єднання ветеранських організацій “Союз “Патріот””.

БИЧКОВСЬКИЙ Ю. О., голова правління Херсонського міського об'єднання ветеранських організацій “Союз “Патріот”. Спасибо, колеги, за те, що предоставили слово. Я, наверное, ничего нового вам не скажу, но, поверьте, зато это будет честно. Вот мы сегодня много говорили, слово такое называлось – “взятка”. А что такое взятка? Взятка – это только маленькая составляющая коррупции. Вы же работники милиции, силовики и представители юстиции, прекрасно знаете, что это такое. Кроме этого, есть система тендеров. Кроме этого, есть отмыwanie денег на “откатах”. Кроме этого, есть передвижение материальных средств по всей вертикали бюджета. Кроме этого, есть разворовывание бюджетных средств.

Поэтому давайте говорить о том, что у нас коррупция – даже не болезнь, уже даже не диагноз, а высшая философия государства, это уже сама сущность этого государства. Это сама сущность того, что сегодня творится.

И теперь мы с вами, уважаемые коллеги, замахнулись, получается, на самое святое, на саму основу этого государства, потому что оно пронизано коррупцией, пронизано беспределом. И вот мы с вами сейчас – революционеры. Понимайте это, как хотите, хорошо это или плохо, тем не менее, борьба, которую люди на местах пытаются вести против этих проявлений, она сродни героизму, который проявляли советские солдаты во время Великой Отечественной войны, когда они поднимались во весь рост и шли на танки, когда моряки закрывали собой амбразуру. Во всяком случае, я так считаю, это моя позиция.

Коррупция – это болезнь, да, есть диагноз, и теперь надо говорить о том, каким должно быть лечение. Тут, я слышал, говорили о том, что невозможно победить коррупцию. Возможно! Лечение профилактическое я вижу в том, чтобы с детских лет, со школьной скамьи, отовсюду и всегда давать нашим детям понять неотвратимость наказания за совершенное преступление. Когда будет усовершенствована судебная система, когда судьи не будут бояться выносить законные, справедливые решения.

Но самое страшное проявление коррупции принимает, когда она становится семейственной, когда происходит преемственность поколений, когда отец является руководителем районной государственной администрации, а сын – оперуполномоченный Службы безопасности Украины в том же районе. Сын подготавливает предпринимателей, людей к тому, что надо платить деньги, а отец просто называет сумму. И скажу, чтобы этот пример не казался вам неправдоподобным, но, по-моему, это все знают, что это было в Бериславском районе Херсонской области.

Так вот, лечение этого страшного явления – коррупции есть, но оно должно быть у нас в мозгах, оно должно быть у нас в сердцах, в душах. И только когда мы сами будем меняться, когда будем учить своих детей... Алексей Хмара

прекрасно сказал, что мы должны решить, хотим мы этого или не хотим. Так вот если мы этого захотим, мы это сделаем. Когда мы сами захотим!

Мне было сейчас, честно говоря, не совсем корректно слышать, что обсуждают коррупцию люди, являющиеся представителями моего поколения. Мы же выросли в этой коррупции! Мы с детства выросли в этой коррупции, но если мы преодолеем ее в себе, а самое главное – передадим ее невосприимчивость нашим детям, то, поверьте, только таким образом ее можно уничтожить. Тогда молодой человек не будет идти в органы внутренних дел или в органы прокуратуры, в суд лишь для того, чтобы потом отмывать вложенные деньги. Вот тогда это будет борьба с коррупцией, вот тогда это будут по-настоящему честные отношения.

Спасибо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Юрію Олеговичу.

І ще дві хвилини просив Олексій Сініцин, заступник голови правління громадської організації “Філософія серця” (місто Вінниця). Я вас прошу, пане Олексію, 2–3 хвилини, не більше.

СІНІЦИН О. Ю., заступник голови правління громадської організації “Філософія серця” (м. Вінниця). Гарзд. Щиро дякую. Я представляю Вінницьку громадську організацію “Філософія серця”. Я дуже коротко, ви казали на початку зустрічі, що треба говорити про проблеми. Серед функцій громадських організацій одна з головних – висвітлення проблем. То ми у Вінницькій області підійшли до проблеми реалізації регіональної політики практично. Ми розробили спільно з депутатами обласної ради відповідну програму, у якій закладені заходи, які ми виписали відповідно до міжнародного досвіду. Ми виписали ці заходи, обласна державна адміністрація і всі підписали, але коли дійшло до виконання – тут проблема.

І я прошу вас, Вікторе Васильовичу, розробити такий суто технологічний механізм врахування пропозицій і програм, які подають громадські організації на всіх рівнях – і на центральному, і на регіональному. Коли ми висвітлюємо проблему і представляємо широкому загалу, а потім подаємо шляхи її вирішення до Комітету або до центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, то наша функція – проконтролювати виконання. Але не завжди вистачає наших потужностей для вирішення. Тому якщо такий механізм буде запропонований і контрольований Комітетом – це буде вирішення проблеми.

І наостанок скажу, що у нас дуже мало висвітлюється позитивних практик громадських організацій у співпраці з органами виконавчої влади на загально-

національному рівні, на всіх рівнях. Такий досвід має постійно показуватися на телебаченні, у Комітеті, в органах державної влади.

Щиро дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олексію.

Шановні колеги, наша розмова наближається до завершення, і я хотів би зреагувати на деякі виступи. Ви знаєте, правоохоронці (мені дуже сподобалось, як сказав пан Rogozin) в принципі за підвищення прозорості. І ми теж за підвищення прозорості. І Комітет за підвищення прозорості, ми на засіданні Комітету визначили для себе пріоритети. Перше – це прозорість, ми вже працюємо в цьому напрямі. Юрій Богданович говорив про це, і ще декілька внесено законопроектів, спрямованих саме на підвищення прозорості.

Ми сьогодні не говорили про один з найважливіших елементів з високою корупціогенністю – державні закупівлі. Це не предмет відання нашого Комітету напряму, але ми на першому засіданні Комітету вирішили, що будемо робити антикорупційну оцінку законодавчих актів, спрямованих на державні закупівлі. Ми будемо робити це в ініціативному порядку, тому що величезні суми проходять. І перша пропозиція – встановити обов'язок щодо розкриття або обов'язкової публікації державних підприємств, установ, які беруть участь у державних закупівлях, щоб вони звітували про те, що придбали. Ви знаєте, що на сьогодні державні підприємства взагалі виведені з-під процедури тендерних закупівель.

Хотілося б наголосити, що потрібно налагодити співпрацю всіх суб'єктів, які беруть участь у реалізації антикорупційної політики, – громадськості, правоохоронців, законодавців та інших. І тут я не бачу проблеми жодної.

Я хотів би звернутися до Генеральної прокуратури: є якісь проблеми щодо участі громадськості? Ви знаєте, народні депутати з Комітету виконують роль поштових скриньок. Тому що до нас надходить безліч звернень громадських організацій, які повідомляють про серйозні корупційні правопорушення. Чесно кажучи, мені вже набридає читати відповіді: ваше звернення скеровано за належністю. Вибачте, я прошу правоохоронні органи перевірити факти і дати їм оцінку, а не скеровувати звернення ще кудись, тому, на кого скаржаться. Тому я думаю, що ми повинні направити нашу співпрацю не на відфутболювання документів, а на перевірку фактів.

Тепер поставлю дуже просте запитання: скільки ми маємо на сьогодні публікацій у пресі, які прямо вказують про корупційні прояви? Ви знаєте, корупція – це не щось таке аморфне, невідоме. Кожен корупційний прояв має ім'я, прізвище, по батькові і схему. Тому я хочу закликати не говорити про корупцію в загальному сенсі. У загальному сенсі можна говорити на рівні методико-теоретичному. А якщо ми говоримо про явні корупційні прояви,

є дуже багато прикладів з преси, за якими можна просто брати і відкривати впровадження, вносити в реєстр досудових розслідувань і зразу починати перевірку. Більше нічого не потрібно! І від вас, правоохоронців, цього прямо вимагає закон, тим більше коли є звернення народного депутата, який просить перевірити факти на предмет наявності в діях кримінального правопорушення.

Тому я сподіваюся, що ми все-таки дійдемо до того, що будемо спільно працювати над цим. Більше того, будь-яка громадська організація, яка до нас звертається, абсолютно готова співпрацювати з правоохоронними органами. Приходять до мене журналісти з отакою кипкою предметних розслідувань: аудіозаписами розмов, чіткими і явними документами, що встановлюють факт тієї чи іншої власності, причому абсолютно чітко визначається, кому належить ця власність, яким чином вона придбана, за якими схемами вона пересувається в межах українських або неукраїнських банківських установ.

Тим більше, я думаю, що Держфінмоніторинг добре знає, що існує спеціальна директива Європейського Союзу, яка зобов'язує європейські банки встановлювати кінцевого бенефіціара будь-якого вкладу в банківських установах ЄС. Жодних проблем із встановленням кінцевого бенефіціара того чи іншого рахунку для українських правоохоронців немає, було б тільки бажання.

І отут ми переходимо до того, про що казав Юрій Богданович. Мені здається, що це справді проблема протидії корупції. І дуже великою мірою це проблема не тільки законодавства. Хмара вже пішов, так? Наш автомобіль не зовсім поганий, він все-таки має і двигун, і трансмісію, і таке інше. Тобто законодавство у нас є, і воно не найгірше. Проблема – у виконанні цього законодавства, в імплементації, у наявності політичної волі для його реалізації.

А отут ми буксуємо, тому що в цей механізм не вставлений ключ запалення. Нікуди він не поїде, ні з бензином, ні без бензину, тому що ніхто не хоче завести цей автомобіль. І тому я думаю, що ми якраз стоїмо перед проблемою, як запустити цей автомобіль. Дуже проста проблема: як запустити цей автомобіль?

Ну, я дякую моїм колегам, які розкрили політичну суть корупції і мене як модератора позбавили цієї необхідності.

Я дякую всім за серйозні і слухні пропозиції.

Хочу ще раз сказати, що Комітет абсолютно відкритий для співпраці, відкритий для серйозних ініціатив. Всі рішення Комітету, які на сьогодні є, які ще будуть, абсолютно відкриті і зразу публікуються на сайті Комітету. Комітет налаштований на співпрацю і на серйозне посилення протидії такому ганебному явищу, як корупція.

Хочу зауважити Юрію Олеговичу, що не треба забирати у мене авторське право, коли ви сказали, що корупція – це суть держави. У мене є такий авторський вислів, що корупція – це не явище в Україні, а середовище, в якому доброчесність – явище. Тому, я сподіваюся, що ми спільно почнемо системно працювати для того, щоб це явище хоча б зменшити. Хоча я знаю, що зменшити його досить складно.

Було б дуже добре, щоб ми всі, представники всіх інституцій, які тут присутні, – і громадянського суспільства, і законодавці – встановили для себе якусь планку, межу, критерій ефективності нашої роботи. Тому що ми можемо поговорити, потім виходимо і за закони не голосуємо, пишемо програми, які потім не виконуємо...

Хай би як критикували міжнародні організації, але все-таки до них прислуховується весь світ. Даваймо поставимо такий критерій: щоб за три роки Україна в індексі *Transparency international* доросла хоча б до 3,0. Хоча б до 3,0! Ми жодного разу за 20 років такого показника ще не сягали. Даваймо поставимо такий критерій владі і громадськості. Це дуже високий критерій для нас, я вам чесно кажу. Даваймо для себе хоча б поставимо таку невеличку планочку, до якої можна рухатися. І тоді дійсно за три роки можна буде якось прозвітувати.

Я все-таки думаю, що це тільки перший наш захід, які будуть постійними, регулярними, і на яких ми будемо слухати і чути думку один одного та враховувати її в нашій роботі.

Дякую всім за участь у засіданні “круглого столу”. До побачення.

НЕВИГОЛОШЕНИЙ ВИСТУП

ТРОФИМЕНКО Р. В., консультант Головного управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Центрального управління Служби безпеки України. Щодо системи національного оцінювання рівня корупції. Абсолютним показником поширення корупції може бути кількість осіб, які вчинили корупційні (кримінальні, адміністративні) правопорушення, зареєстрована кількість викритих корупційних правопорушень. При цьому слід використовувати дані (форма 1-КОР) Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України, який забезпечує формування, накопичення та подальший супровід державної бази даних кримінальних та адміністративних корупційних правопорушень.

Відносним показником може бути співвідношення кількості осіб, які вчинили корупційні (кримінальні, адміністративні) правопорушення (абсолютний показник) та загальної чисельності суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення, визначені у статті 4 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”.

При цьому доцільно виділити серед суб'єктів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (пункт 1 частини першої статті 4 зазначеного закону). Останніх також слід диференціювати, наприклад, співвідношення кількості військових посадових осіб Збройних Сил України, які вчинили корупційні правопорушення, та загальної кількості військових посадових осіб Збройних Сил України.

Індикатор (відносний показник, базове або критичне значення якого придатне для використання лише обмежено, у зв'язку з відображенням у ньому тільки зареєстрованої частини корупційних проявів, як критерій стану корупційної злочинності та ефективності протидії їй правоохоронною системою) може виглядати так: на 10 тисяч осіб, уповноважених на виконання функцій держави та / або місцевого самоврядування, припадає певна кількість викритих корупціонерів, з яких певна кількість вчинили адміністративно / кримінально карані правопорушення, зокрема хабарники.

Слід також відстежувати динаміку корупційної злочинності шляхом використання відносного показника. Абсолютний показник (кількість корупціонерів без прив'язки до потенційних суб'єктів правопорушень у цій сфері) не дасть належного інструменту для об'єктивних висновків, що пов'язано з нерівномірним розподілом відповідних осіб за категоріями та відомствами, із зміною їх чисельності внаслідок реорганізації та оптимізації діяльності установ.

Можлива й диференціація корупційних показників за сферами державного управління відповідно до форми 1-КОР. При цьому кількість викритих право-

порушень за сферами також треба співвідносити з кількістю посадовців, які в них працюють. Це дасть змогу виявити, в якій сфері масштаби корупції найбільш загрозливі.

Ці показники мають використовуватися разом з висновками національних та іноземних соціологічних й інших досліджень, що містять, серед іншого, відносно об'єктивні показники (індикатори), які також можуть слугувати основою для критеріїв оцінки стану корупційної злочинності.

Джерелами в даному разі є, по-перше, результати соціологічних досліджень (визначають реальні абсолютні та відносні показники корупції), які, на відміну від показників зареєстрованої корупції, включають ще й латентну складову корупційних правопорушень.

Відповідно до статті 19 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” висновки соціологічних досліджень, що проводяться державними та недержавними науково-дослідними установами, з питань поширення корупції щорічно оприлюднюються спеціально уповноваженими органом з питань антикорупційної політики. На даний час функції такого органу виконує Міністерство юстиції України. Враховуючи це, при організації досліджень у подальшому доцільно використовувати вищезазначені показники. З метою проведення порівняльного аналізу стану корупції, що здійснюється з використанням ретроспективи, слід також звертатися до архівних матеріалів соціологічних досліджень, зокрема Київського міжнародного інституту соціології.

По-друге, індикатори та висновки громадських, у тому числі міжнародних, антикорупційних організацій (*Transparency International*, GRECO).

Отже, оцінювати стан корупційної злочинності слід за кількома критеріями, що базуються на:

- 1) статистичних даних правоохоронних органів (наприклад, кількість викритих правоохоронними органами корупційних правопорушень);
- 2) даних соціологічних досліджень (наприклад, фактична кількість корупційних правопорушень за матеріалами опитувань громадян про випадки корупційних контактів з відповідними суб'єктами або кількість громадян, які мали корупційні контакти з посадовцями, їх питома вага у загальній кількості опитаних осіб);
- 3) висновках неурядових організацій (наприклад, індекс сприйняття корупції *Transparency International*).

Рекомендації щодо підвищення ефективності роботи спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

У рамках виконання завдання 1 (захід 2) Розділу IX додатка 2 Програми проведено аналіз роботи спецпідрозділів Служби безпеки України у 2012 році та опрацьовано положення законодавства, що регулює діяльність спеціально

уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, за результатами якого виявлено низку проблемних питань, що потребують вирішення.

Перше. Наявна проблема занадто широких дискреційних повноважень (нормативно визначена можливість приймати різні, у тому числі протилежні, рішення з одного й того самого питання на власний розсуд) правоохоронних органів, уповноважених на боротьбу з корупцією, пов'язана з кваліфікацією корупційних діянь.

На даний час статтею 172² КУпАП встановлено розмір неправомірної вигоди – до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто до 55 400 грн. У статті 368 Кримінального кодексу України не визначено нижньої межі розміру хабара, проте встановлено, що його розмір вважається значним, якщо він у п'ять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, тобто більше 2770 грн. Отже, одержання “корупційного прибутку” розміром до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян може вважатися і адміністративним, і кримінальним правопорушенням.

Для забезпечення однозначного сприйняття антикорупційних норм кримінального та адміністративного законодавства, на нашу думку, необхідно внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо узгодження положень статті 172² КУпАП (“Порушення обмежень щодо використання службового становища”) та статті 368 КК України (“Одержання хабара”), чітко визначивши розміри неправомірної вигоди та хабара, за одержання яких встановлюється адміністративна або кримінальна відповідальність.

Експерти Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO) минулого року вкотре рекомендували “переглянути систему адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення, чітко встановивши, що випадки корупції мають трактуватися як кримінальні правопорушення, або принаймні чітко розмежувати вимоги до застосування цих двох відмінних процедур”.

Друге. Окремі норми Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”, що забороняють конкретні форми корупційної поведінки, на сьогодні законодавчо не забезпечені механізмами притягнення до адміністративної відповідальності та побудовані таким чином, що фактично позбавляють спеціально уповноважених суб'єктів можливості ефективного документування протиправної діяльності посадовців.

Зокрема, статтею 10 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” встановлено обмеження щодо осіб, які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави. Водночас за порушення заборон, встановлених цією статтею, у тому числі щодо роботи посадовця протягом року після звільнення на підконтрольному чи піднагляд-

ному йому до цього підприємстві, адміністративної відповідальності не передбачено і не визначено механізм реалізації вказаних заборон.

Третє. Існують і проблеми практичної реалізації положень антикорупційного законодавства щодо фінансового контролю (стаття 12 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”). Зокрема, є потреба в удосконаленні статті 172⁶ КУпАП, яка передбачає відповідальність за порушення вимог фінансового контролю. Згідно з цією статтею суб’єкт адміністративного корупційного правопорушення має відповідати лише за неподання або несвоєчасне подання декларації про майно, доходи, витрати і зобов’язання фінансового характеру. Водночас відповідальність за подання в декларації завідомо недостовірних відомостей чинним законодавством не передбачена, що створює умови для приховування майна та доходів, отриманих незаконним шляхом.

Окрім того, потребує правового врегулювання процедура перевірки відомостей декларацій, поданих суб’єктами корупційних правопорушень, під час якої мають дотримуватися конституційні права громадян. Для цього в антикорупційній декларації (додаток до Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”) необхідно передбачити письмовий дозвіл декларанта на перевірку викладених у ній відомостей, у тому числі тих, що становлять банківську таємницю.

Четверте. Новим антикорупційним законодавством передбачено адміністративну відповідальність за порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів (стаття 172⁷ КУпАП). Водночас сфери ризику, де виникають конфлікти інтересів, на даний час законодавчо не закріплені. Відсутність чіткого переліку сфер виникнення конфлікту інтересів дає можливість довільного трактування та застосування даної норми. Визначення їх вичерпного переліку може значно спростити діяльність суб’єктів, які здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції, у тому числі спеціально уповноважених суб’єктів у сфері протидії корупції. Крім того, на нашу думку, антикорупційній роботі сприятиме визначення спеціальним законом порядку врегулювання конфлікту інтересів.

П’яте. У статті 212³ КУпАП встановлено адміністративну відповідальність за порушення права на інформацію в частині поширення її дії на суб’єктів корупційних правопорушень. Водночас законодавець не наділив співробітників Служби безпеки України повноваженнями щодо складання адміністративних протоколів про вчинення зазначеного правопорушення.

Відповідно до пункту 11 частини першої статті 255 КУпАП адміністративні протоколи про порушення вимог статті 212³ КУпАП мають право складати виключно працівники прокуратури. Отже, органи Служби безпеки України,

маючи обов'язок протидіяти порушенню спеціальними суб'єктами вимог щодо прозорості інформації, позбавлені процесуальних прав з документування та припинення таких правопорушень. Тому вкотре хотілося б звернути увагу Комітету на необхідність внесення змін до статей 213³ та 255 КУпАП.

Пропозиції щодо можливих шляхів розв'язання означених проблем постійно розробляються нами та подаються до Верховної Ради України, Міністерства юстиції України та РНБО України.

Спецпідрозділи Служби безпеки України й надалі вживатимуть всіх необхідних практичних та організаційних заходів з реалізації антикорупційного законодавства, зокрема шляхом розширення співпраці з громадськістю.

* * *